

JAAERVERSLAG

2021

MEET AT

FRANS HALS
MUSEUM

HAARLEM

FRANS HALS MUSEUM

Boven: afbeelding van kunstenaar Patricia Kaersenhout, foto: Aatjan Renders
Onder: Leo Gestel, *Dame met hoed*, 1913

Grote Markt 16
2011 RD Haarlem

Groot Heiligland 62
2011 ES Haarlem

Postbus 3365, 2001 DJ Haarlem
meet@franshalsmuseum.nl
www.franshalsmuseum.nl

INHOUDSOPGAVE

BERICHT VAN DE DIRECTIE	4
BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	7
TENTOONSTELLINGEN	11
GEZICHTEN VAN NOORD-HOLLAND	24
COLLECTIES	26
ONDERZOEK	31
PUBLIEK	34
FONDSENWERVING EN RELATIEBEHEER	41
SAMENWERKINGSVERBANDEN	43
PERSONEEL EN ORGANISATIE	48
GOVERNANCE EN GEDRAGSCODES	51
VERENIGING VAN VRIENDEN VAN HET FRANS HALS MUSEUM	55
TOELICHTING BIJ DE SAMENGEVATTE JAARREKENING	57
FINANCIËEL VERSLAG	58

BERICHT VAN DE DIRECTIE

“Kunst is geen discodip maar behoort tot de schijf van vijf”: Ann Demeesters gevleugelde uitspraak is inmiddels legendarisch geworden. Zij deed dit in een uitzending van Buitenhof, waarbij ze gepassioneerd politiek en samenleving opriep zich in coronatijd te bekommeren om kunst & cultuur en vooral de cultuurmakers. Dit engagement en deze gedrevenheid kenmerkt wie zij is, en ook hoe ze zich vol passie inzette als directeur van het Frans Hals Museum. Acht jaar lang wist Ann Demeester het museum met creativiteit, ambitie, vernieuwingsdrang en toewijding te leiden. Dit *Jaarverslag 2021* gaat over het laatste jaar van Ann bij het museum. Als haar opvolger spreek ik dan ook graag in dit voorwoord van haar laatste jaarverslag mijn grote waardering voor haar uit!

Dat de afgelopen jaren niet alleen gekenmerkt werden door experiment en vernieuwing, maar ook door structurele financiële, huisvestings- en organisatorische problemen is welbekend. Er is gelukkig perspectief dat het tij de komende jaren ten goede zal keren, met steun van de stad Haarlem. Dat keerpunt is zeker te danken aan de ongebreidelde inzet van Ann Demeester, de Raad van Toezicht en het gedreven museumteam. Een gezonde toekomst lacht het Frans Hals Museum toe.-

2021 werd zoals 2020 ook overheerst door de coronapandemie. 2021 had in dat opzicht twee gezichten: de eerste helft van het jaar grotendeels in lockdown, met mistroostig gesloten museumdeuren, de tweede helft van het jaar gingen de musea weer voorzichtig open. Het Frans Hals Museum kon gelukkig uitpakken met twee schitterende en succesvolle tentoonstellingen: *Thisis bij Jordaens*, het resultaat van een unieke samenwerking met de Antwerpse Phoebus Foundation en *Who is She? Portretten vertellen*, waarin onze collectie moderne en hedendaagse (zelf-)portretten van vrouwen kritisch onder de loep werd genomen.

Samenwerking en participatie zijn in veel opzichten de kern van onze werkwijze. Mede door de coronabeperkingen hebben we ons in 2021 sterk gericht op het bedienen van Haarlem en omgeving, ook tijdens de lockdowns. Zo ging in 2021 het meerjarige co-creatie project *Gezichten van Noord-Holland* - in partnership met het Amsterdam Museum - van start met een eerste presentatie van portretten van Haarlemmers die zich sterk maken voor vrijwilligerswerk (mogelijk gemaakt door een meerjarige BIS subsidie van de rijksoverheid). Onze topstukken van Maarten van Heemskerck werden onderzocht en behandeld, in aanloop naar de grote duo-tentoonstelling met Stedelijk Museum Alkmaar in het najaar van 2024. De zeer royale steun van de Van Toorn Scholten Stichting maakt ons belangwekkende restauratiewerk mogelijk. Maar we voelen ons ook verantwoordelijk voor nog actieve beeldend kunstenaars. Veel van hen raakten door de coronapandemie inkomsten kwijt. Daarom heeft het Frans Hals Museum besloten het aankoopbudget voor hedendaagse kunst in 2021 bijna geheel in te zetten voor zogenaamde producerende aankopen, waardoor kunstenaars nieuw werk konden maken. Deze projecten en werkwijzen weerspiegelen de essentie van het Frans Hals Museum: een kunstmuseum middenin de samenleving dat je kritisch en mensgericht stimuleert om anders te kijken en daardoor meer te zien. Met in het hart altijd de wonderschone en onuitputtelijk rijke collectie van de stad Haarlem.

Gelukkig konden we in tijden van crisis – uiteraard met financiële steun van velen – belangwekkende aankopen doen. Twee wil ik uitlichten: ten eerste het gerestitueerde werk *Elegant gezelschap in een Hollandse Renaissancezaal* uit 1628 van Dirck Hals en Dirck van Delen. Door de genereuze steun van fondsen en particulieren is dit topstuk weer te bewonderen op zaal. Ten tweede Patricia Kaersenhouts' *Guess Who's Coming to Dinner Too?* een gezamenlijke aankoop met het Centraal Museum, Stedelijk Museum Amsterdam en het Van Abbemuseum. Een iconisch en betekenisvol werk dat nu al een publiekslieveling is.

Niet alleen bij aankopen, maar ook op andere terreinen werden we in 2021 ruimhartig ondersteund. Door een reeks partners bijvoorbeeld voor de tentoonstelling *Thuis bij Jordaens* en voor heel diverse doelen door de Vereniging Vrienden van het Frans Hals Museum en VriendenLoterij

De langdurige sluiting door lockdowns en de coronabeperkingen tijdens de openstelling van het museum hebben niet alleen gevolgen gehad voor onze bezoekers, activiteiten en de werkomstandigheden van onze medewerkers, maar hebben uiteraard ook effect gehad op onze inkomsten en uitgaven. Onze situatie verschilde niet veel van dat van veel andere collega musea en culturele instellingen. Ik dank iedereen - bezoeker, medewerker, samenwerkingspartner, begunstiger, financier, vriend - voor al het begrip en de grote flexibiliteit.

Deze tijden van crisis tonen eens te meer aan hoe belangrijk samenwerken en samenhangigheid zijn. Zodat onze bezoekers tijdens sluitingen ook thuis konden genieten van kunst.

In financieel opzicht was 2021 net zo'n bijzonder jaar als 2020. De begroting voor 2021 liet een fors exploitatietekort zien, waarbij we uiteraard rekening hielden met tegenvallende publieksinkomsten. Hoewel het hele jaar sprake was van structurele onder-subsidiëring, komen we dankzij zuinig leven en alle steunmaatregelen van rijksoverheid, de gemeente Haarlem en vele fondsen gelukkig uit op een voorzichtig positief resultaat, waarmee we ons zeer lage weerstandsvermogen kunnen ophogen. De gemeente Haarlem kende eind 2021 € 300.000,- extra exploitatie financiering toe, een eerste stap op weg naar een gezondere financiële subsidierelatie. Er kwamen aanvullende rapporten over onze huisvesting en depotsituatie, waarbij door de gemeente eenmalig € 250.000,- werd toegezegd voor de registratie en verhuizing van het deel van de museumcollectie dat is opgeslagen bij de depotlocatie Baars. Dit is eveneens een eerste, belangrijke stap op weg naar een nieuw groot depot dat in Haarlem zal verrijzen in samenwerking met onder andere het Noord-Hollands Archief. In het eerste deel van 2022 wordt een herijkte gemeentelijke opdracht voor het museum verwacht met bijpassende financiële kaders. Het is mij overduidelijk dat de liefde van de Haarlemse politiek voor het eigen Frans Hals Museum groot is. Ik kan ze daar geen ongelijk in geven en kijk uit naar een inspirerende en langdurige samenwerking!

Lidewij de Koekoek
Directeur-bestuurder stichting Frans Hals Museum

BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Terwijl ik werk aan de afronding van dit bericht, waarin vanzelfsprekend moet worden stilgestaan bij de gevolgen die de pandemie op onze samenleving heeft gehad, dient zich tot ons aller afschuw een andere en bedreigender gebeurtenis aan die ons leven de komende jaren ongetwijfeld nog ingrijpender zal bepalen. Met de oorlog in Oekraïne is het onvoorstelbare werkelijkheid geworden en zijn de actoren op het wereldtoneel in enkele dagen volkomen anders ten opzichte van elkaar komen te staan. De consequenties daarvan zijn niet te overzien.

De rekening van de corona-orkaan die de laatste twee jaar over ons heen trok is inmiddels wel op te maken, ook al is hier eveneens onduidelijk wat de toekomst voor ons in petto heeft. Het zal ons nog lang heugen dat velen tijdens deze pandemie hun dierbaren hebben verloren of zelf langdurig -lichamelijk of in economische zin- werden getroffen. Ook de culturele sector ging sterk gebukt onder de gevolgen, maar gelukkig heeft het Frans Hals Museum de tegenslagen, mede dankzij steun van de gemeentelijke en landelijke overheid, behoorlijk goed kunnen opvangen. Het museale team, onder bezielende leiding van directeur Ann Demeester, heeft daarbij nooit de moed verloren en is blijven werken aan een inspirerend programma en aan verdere verbetering van de organisatie en de hardware. Dat is niet alleen een bewonderenswaardige prestatie onder de gegeven omstandigheden, maar ook gezien de nog altijd zorgelijke financiële situatie waarin het museum verkeert. In de Berichten van de Raad van Toezicht (RvT) in eerdere jaarverslagen is te lezen dat het Frans Hals haar museale taken weliswaar opmerkelijk goed vervult, maar dat een duurzame exploitatie de facto onmogelijk is. Jaar op jaar is gebleken dat het museum bij de verzelfstandiging in financiële zin onvoldoende geëquipeerd werd toen het in 2009 van het gemeentelijke moederschap werd afgestoten. Er lijkt nu echter gereede aanleiding te veronderstellen dat de "fouten" die destijds zijn gemaakt binnen afzienbare termijn hersteld gaan worden.

Dat het Frans Hals Museum, ook na twee jaar corona-ellende, nog altijd een levendig en vitaal museum is, leiden wij ondermeer af uit het volgende:

1. Bezoekers en pers hebben aangegeven de tentoonstellingen die buiten de drie lock-downperiodes plaatsvonden hogelijk te waarderen. De fraaie programmering die voor de komende jaren op de rol staat, geeft het vertrouwen dat het museum haar aantrekkelijkheid als cultureel icoon van Haarlem zal weten te handhaven;
2. De ruimhartige steun die door Rijk en Gemeente tijdens de coronaperiode aan het Frans Hals Museum is verleend, bevestigt dat het museum tot de culturele kernstructuur van het land wordt gerekend;
3. In oktober 2021 hebben alle fracties tijdens een zitting van de Haarlemse gemeenteraad onomwonden aangegeven hoe belangrijk het museum voor de stad is, dat het Frans Hals Museum in financiële zin niet langer mag blijven "bungelen" en dat er een duurzame exploitatie door de gemeente mogelijk gemaakt dient te worden. Er moet nog veel werk worden verricht voor er een adequate regeling zal zijn. Die taak is door de oude raad op het bord van de nieuwe gelegd die na de gemeenteraadsverkiezingen zal aantreden. Maar de Raad van Toezicht ontleent aan de uitspraken van het hoogste gemeentelijke bestuursorgaan de verwachting dat 2022 het laatste jaar zal zijn dat de directie van het museum moet werken met een begroting die niet door de Raad van Toezicht kon worden goedgekeurd.

Dat er volop leven in het Frans Hals Museum zit, blijkt ook uit een aantal recente personele veranderingen. Voor zover de Raad van Toezicht daar directe bemoeienis mee had wordt hierover het volgende vermeld:

Paul Stork

Paul Stork werd in juni 2021 tot zakelijk directeur benoemd. De rijke ervaring die hij in het bedrijfsleven heeft opgedaan komt zeer te pas bij de reeks projecten die het museum de komende jaren te wachten staat. Paul volgde Margot Gerené op die als interim adjunctdirecteur prima werk heeft verricht en onder coronahoogspanning op verzoek van de gemeente de verschillende toekomst scenario's voor het FHM cijfermatig onderbouwde. Wij zijn Margot daarvoor zeer dankbaar.

Ann Demeester

Op 15 juli maakte het Frans Hals Museum bekend dat Ann Demeester heeft besloten de uitnodiging van het grootste kunstmuseum van Zwitserland, het Kunsthaus Zürich, te aanvaarden om daar directeur te worden. Bij haar vertrek op 1 maart 2022 heeft zij het Frans Hals Museum acht jaar als bestuurder gediend. De verdiensten van Ann voor het museum maar ook voor de kunstsector in Nederland in ruime zin, zijn te talrijk om hier te benoemen. De RvT heeft dat wel uitgebreid gedaan bij een feestelijk diner in 'Schutterszaal' van het museum. We danken haar voor alles wat ze voor de organisatie heeft gedaan en voor het Frans Hals Museum heeft betekend. Wij wensen haar veel succes in haar nieuwe functie.

Lidewij de Koekkoek

7 december 2021 maakte het Frans Hals Museum bekend dat Lidewij de Koekkoek per 1 maart 2022 de nieuwe directeur van het museum wordt. De Raad van Toezicht is bijzonder verheugd met de komst van Lidewij, die een indrukwekkende museale ervaring heeft en die ook anderszins geknipt is voor deze functie.

Veranderde samenstelling van de Raad van Toezicht

De RvT heeft in 2021 afscheid genomen van Mireille Kok en Thérèse van Schie. Mireille had laten weten geen tweede zittingstermijn te ambiëren vanwege een verandering van werkring. Wij danken Mireille voor haar enthousiaste deelname aan het werk van de RvT. Thérèse maakte sinds 2010 deel uit van de Raad van Toezicht, de laatste acht jaar ook als vicevoorzitter. Thérèse heeft met haar bestuurlijke kwaliteiten en ervaring in de kunstensector veel bijgedragen aan het museum. Wij zijn haar zeer erkentelijk voor haar grote inzet voor en betrokkenheid bij het Frans Hals Museum. In juni 2021 traden Marie Hélène Cornips, Sheila Sitalsing en Monique Steijns als nieuwe leden toe tot de RvT.

De tweede zittingstermijn van Frans Corpeleijn loopt af in april 2022. Vanwege de directiewisseling per 1 maart 2022, de mutaties in de RvT in oktober 2021 en de nog op te lossen subsidierelatie met de gemeente Haarlem heeft de RvT hem gevraagd per april 2022 twee jaar als voorzitter bij te tekenen. Hij heeft daar in toegestemd.

De RvT kwam in het verslagjaar zeven keer bijeen. De meeste vergaderingen moesten digitaal plaatsvinden. Op 3 november 2021 werd de jaarlijkse Strategiedag van RvT en directie gehouden. Tijdens deze dag kwamen o.a. de onderwerpen "diversiteit en inclusie" uitgebreid aan de orde en vooral ook de vraag hoe de mooie gedachten daarover blijvend in de praktijk gebracht kunnen worden.

De financiële positie van het museum is een vast agendapunt in iedere vergadering, evenals de gesprekken die daarover met de gemeente worden gevoerd. De ook dit jaar weer buitengewoon actieve Auditcomissie hield de vinger stevig aan de financiële pols. De RvT heeft dit boekjaar andermaal uitgebreid stil gestaan bij de vraag of het uit governance oogpunt verantwoord en verdedigbaar is dat de niet sluitende begroting voor het boekjaar 2022 de basis zou mogen zijn waarop de directie de museale organisatie aanstuurt. Die begroting kon immers niet goedgekeurd worden door de RvT en dat zou dan voor de derde keer in een rij zijn. Het bekijken van opnamen van de eerder in dit voorwoord vermelde raadszitting in oktober en een daarop volgend "bestuurlijk overleg" met de wethouder van cultuur, heeft er toe geleid dat de Raad van Toezicht voor een laatste keer deze bestuurlijke spagaat heeft gemaakt. De RvT heeft na rijp beraad de directie gevraagd óók in 2022 te acteren volgens de wel met de RvT besproken maar niet goedgekeurde begroting.

Uiteraard werd ruim tijd besteed aan het profiel en de werving van de nieuwe directeur, waarvoor een extern bureau werd ingeschakeld. Lidewij de Koekkoek heeft voor haar aanstelling uitgebreid gesproken met alle leden van de RvT. Ook zij bekeek de opname van de raadszitting in oktober 2021 over het Frans Hals Museum.

Ondernemingsraad (OR)

In hebt verslagjaar vonden verkiezingen plaats voor de eerste Ondernemingsraad van het FHM. Namens de RvT waren er verschillende besprekingen met de OR, ondermeer over het profiel van de te werven directeur.

Sponsors en Vrienden

Ondanks de coronabeperkingen bleef het museum in nauw contact met haar sponsors die in 2021 hun gewaardeerde spirituele en vaak ook financiële steun verleenden. De inspanningen van de Vereniging Vrienden van het Frans Hals Museum blijven voor het museum van grote betekenis. De fysieke beperkingen die voortkwamen uit de coronamaatregelen werden zo goed als mogelijk gecompenseerd met digitale activiteiten.

Dank aan het hele team

Hoewel we helaas nog steeds in zeer ongewisse tijden leven, zijn er voldoende redenen om optimistisch te zijn over de groei- en bloeimogelijkheden van het Frans Hals Museum. Niet in de laatste plaats omdat het totale team zich zo krachtig voor de goede zaak inzet en er evident zin in heeft. Dat geeft vertrouwen en stemt ons dankbaar. Wij moeten het per slot van rekening met zijn allen doen: samen het leven vieren en de verwondering over hoe bijzonder dat leven is blijven uitdragen!

Frans Corpeleijn

Voorzitter Raad van Toezicht

TENTOON- STELLINGEN

Het Frans Hals Museum probeert zijn bezoekers anders naar kunst te laten kijken en daardoor meer te laten zien. Onder andere door een transhistorische relatie te leggen tussen moderne en hedendaagse werken en de oude meesters al dan niet uit de collectie.

Er zijn in 2021 twee tentoonstellingen voor publiek gerealiseerd.

Daarnaast zou de tentoonstelling *Mag het ook mooi zijn?* te zien zijn tot eind mei. Vanwege de lockdown kon de tentoonstelling helaas niet meer getoond worden aan publiek. De presentaties *Haarlemse Helden*, *Andere Meesters* en *Frans Hals. Alle schuttersstukken* waren in periodes dat het museum geopend was, doorlopend te zien.

MAG HET OOK MOOI ZIJN? HAARLEMSE IMPRESSIONISTEN EN REALISTEN

Curator/samensteller: Antoon Erftemeijer

Frans Hals Museum, locatie Hal

10 oktober 2020 t/m 30 mei 2021

Vanwege de lockdown is deze tentoonstelling alleen in 2020 te zien geweest.

De tentoonstelling *Mag het ook mooi zijn?* bracht werk bijeen van vijftientig moderne Haarlemse schilders rondom de volgende vraag: moet je als kunstenaar altijd maar vernieuwen en meegaan met de laatste stroming, of kun je ook trouw blijven aan traditie en ambacht? Voor Kees Verwey, Jacobus van Looy, Otto B. de Kat, Coba Ritsema, Jaap Ploos van Amstel en vele andere Haarlemse schilders was het begin 20ste eeuw helder: kunst moest gewoon mooi zijn om naar te kijken. En hoewel de tijdgeest alle ruimte gaf voor het experiment, bleven zij bewust 'conservatief' schilderen in de traditie van het impressionisme en realisme van de late 19de eeuw. Of, zoals Kees Verwey zei: "*Kijken is beleven, en om de belevenis is het mij te doen.*" Een belevenis, een kijkervaring, dat was *Mag het ook mooi zijn?* dan ook.

PODCAST

Speciaal voor de tentoonstelling is door Caspar Stalenhoef een podcast gemaakt over de kunst en de kunstenaars uit de tentoonstelling. In de podcast gaat

**"Prachtige
tentoonstelling
en wat
een goede
podcast!"**

Vertelt een bezoeker.

hij met conservator Antoon Erftemeijer in gesprek over de opkomst en ondergang van het impressionisme en realisme, en hoe Haarlemse schilders hier mee om gingen.

Daarnaast worden op vijf plekken in de tentoonstelling werken vergeleken en wordt de vraag besproken welke keuze de schilder maakte: vasthouden aan het impressionisme of realisme, of mee met het modernisme.

EIGEN COLLECTIE

De werken in de tentoonstelling zijn grotendeels afkomstig uit de eigen collectie van het museum. Sommige werken zijn tientallen jaren niet te zien geweest en speciaal voor deze gelegenheid schoongemaakt en gerestaureerd, met steun van de Vrienden van het Frans Hals Museum. *Mag het ook mooi zijn?* was tevens de afscheidstentoonstelling van Antoon Erftemeijer, die eind 2020 met pensioen ging.

De tentoonstelling *Mag het ook mooi zijn?* is mede mogelijk gemaakt door de VriendenLoterij.

HAARLEMSE HELDEN. ANDERE MEESTERS

Curator/Samensteller: Ann Demeester, Geert-Jan Davelaar, Antoon Erfemeijer, Marringje Rikken

Frans Hals Museum, locatie Hof

8 maart 2019 t/m 31 december 2022

In *Haarlemse Helden. Andere Meesters* wordt de vaste collectie van het Frans Hals Museum door een hedendaagse bril bekeken. Het Frans Hals Museum draagt de naam van de beroemdste kunstenaar uit Haarlem. Maar het museum is méér dan Frans Hals alleen. De collectie omvat werken van een groot aantal 'andere meesters' uit de 16de en 17de eeuw. In deze collectiepresentatie brengt het Frans Hals Museum juist déze 'helden' uit de eigen verzameling voor het voetlicht. Aan de hand van actuele thema's zoals gender, geloof en afkomst wordt onderzocht hoe het komt dat een kunstenaar soms 'in' of 'uit' is. Welke kunstenaar had een sterrenstatus en is nu minder bekend? Wat waren of zijn de oorzaken voor het succes van deze kunstenaars? Welke rol speelde je afkomst of sociaal-maatschappelijke status hierbij? En welke rol is er weggelegd voor het museum en zijn publiek?

WISSELINGEN IN 2021

Regelmatig worden in de presentatie werken gewisseld, onder andere om bezoekers steeds nieuwe kijkervaringen te bieden. Ook in 2021

moesten plannen voor bijvoorbeeld wissels worden aangepast. Wij danken in dat kader Mondriaan Fonds en VSBfonds voor hun steun en begrip. Uiteindelijk zijn er in 2021 twee thematische wisselingen geweest. Daarbij is voornamelijk hedendaagse fotografie- en videokunst in een aantal zalen vervangen en zijn moderne schilderijen toegevoegd. Sinds februari wordt daardoor het verschil in het uitbeelden van een menselijk lichaam duidelijk gemaakt door het grote vrouwelijk naakt van Jan Slijters te plaatsen naast drie godenvoorstellingen van Hendrick Goltzius. Met zelfportret van Else Berg in een van de regentenkamers naast een portret van haar door Leo Gestel, demonstreert het museum hoe verschillend dezelfde persoon kan worden geportretteerd. Een landschap met de ruïne van Brederode door Piet Mondriaan is te midden van 17de-eeuwse Haarlemse duinlandschappen gehangen. Corneilles herinnering aan "De Stad" vormt een sterk contrast met de stadsgezichten van Berckheyde, zoals ook Jan Sluijters's Staphorster boerenfamilie dat doet te midden van de 17de-eeuwse boerengezelschappen.

In oktober is er in de twee regentekamers de presentatie gemaakt rond het thema *Kunst en Zorg*. Een portrait historié door Jan de Bray, van het gezin van een arts in een Bijbelse scene verbeeld, en een schilderij van moeder en kind door Pieter de Grebber, tonen de maatschappelijke blik op zorg voor kinderen in de 17de eeuw. Een kwakzalver van Jan Steen is gecombineerd met een kwakzalver van Lucebert en een video van Melanie Bonajo, om te bevragen wat goede zorg is en hoe 'slechte' of 'nep'-zorg te herkennen is.

MARKETING EN CAMPAGNES

Vanaf de heropening in juni en de zomervakantie werden lokale en regionale bezoekers verleid om het Frans Hals Museum weer te bezoeken. Als onderdeel van *Haarlemse Helden. Andere Meesters* werd daarbij de focus gelegd op *Frans Hals. Alle schuttersstukken* middels posterverspreiding, flyers, digiborden, bakfietsen en off- en online advertenties. In dat kader is ook de zomerflyer verspreid op toeristische plaatsen, waaronder campings en bungalowparkers in de kustregio. Tevens werd in samenwerking met online marketingbureau Addurance een advertentiecampagne op social media gedaan.

RESULTATEN

- 26.338 bezoekers
- 15.965 sessies op de webpagina
- Gemiddeld 2.05 minuut op de webpagina

De tentoonstelling *Haarlemse Helden. Andere Meesters* is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van het VSBfonds en het Mondriaan Fonds.

FRANS HALS. ALLE SCHUTTERSSTUKKEN

Frans Hals Museum, locatie Hof
19 september 2020 t/m 31 december 2022

Frans Hals. Alle schuttersstukken is een presentatie binnen *Haarlemse Helden. Andere Meesters*. Door een bijzondere bruikleen zijn sinds 2020 twee jaar lang alle schuttersstukken van Frans Hals te zien in het Frans Hals Museum. Frans Hals schilderde tussen 1616 en 1639 maar liefst zes groepsportretten van schutters. Door zijn losse penseeltoets en de bijzonder levendige composities zijn deze schilderijen een ware lust voor het oog. Vijf groepsportretten van Haarlemse schutters behoren sinds jaar en dag tot de collectie van het museum, alleen het magnifieke doek *Schutters van wijk XI onder leiding van kapitein Reynier Reael*, beter bekend als 'De Magere Compagnie', ontbrak in de 'schutterszaal' van het museum. *De Magere Compagnie* hangt normaal gesproken naast Rembrandts *De Nachtwacht* in het Rijksmuseum, en vanwege restauratiewerkzaamheden aan dit meest bekende schuttersstuk ontstond de kans om *De Magere Compagnie* tijdelijk in het Frans Hals Museum te tonen. Voor het eerst in meer dan dertig jaar zijn deze meesterwerken weer bij elkaar te zien.

DE MAGERE COMPAGNIE

In 1633 krijgt Hals de bijzondere opdracht om een

“Supergaaf museum, vooral de zaal met schuttersstukken, heel indrukwekkend!”

Een bezoeker
in het publieksonderzoek.

groepsportret te maken van de leden van de schutterij van de nieuwe Amsterdamse stadswijk elf. Het is in die tijd hoogst ongebruikelijk om zo'n opdracht te gunnen aan een schilder van buiten de eigen stad. Drie jaar later is het werk nog steeds niet af en besluiten de schutters uiteindelijk het werk af te laten maken door een Amsterdamse schilder én lid van de eigen compagnie: Pieter Codde. Hij had op dat moment nog nooit een schuttersstuk gemaakt

en schilderde gewoonlijk heel fijntjes en op klein formaat. Voor *De Magere Compagnie* probeerde hij de losse stijl van Hals zo goed mogelijk na te bootsen. Tegenwoordig is er hierdoor nog steeds discussie over welk deel door welke schilder is gemaakt.

De schuttersstukken worden in chronologische volgorde gepresenteerd. Ook is er een infographic met tijdlijn en illustraties op schuttersstuk-formaat gemaakt waarin veel te ontdekken valt over de achtergrond en context van de schuttersstukken.

De presentatie *Frans Hals. Alle schuttersstukken* is mede mogelijk gemaakt door de VriendenLoterij.

WHO IS SHE? PORTRETTEEN VERTELLEN

Curator/Samensteller: Ann Demeester, Manique Hendricks, Maarten de Leede

Frans Hals Museum, locatie Hal

25 juni 2021 t/m 2 januari 2022

Het monumentale werk *Guess Who's Coming to Dinner Too?* van kunstenaar en cultureel activist Patricia Kaersenhout vormde het middelpunt van de tentoonstelling *Who is she? Portretten vertellen*. Met deze installatie, bestaand uit grote, rijk gedekte eettafels vol glaswerk en geborduurde lopers, geeft Kaersenhout vrouwen van kleur, die nog geen positie hebben veroverd in de geschiedschrijving, een plek aan tafel: een hedendaags portret van heldinnen van verzet. In deze tentoonstelling werd de installatie omringd door bijzondere portretten van en door vrouwen uit de collectie van het museum.

PLAATS AAN TAFEL

Guess Who's Coming to Dinner too? (2017-2021) bouwt verder op het iconische kunstwerk *The Dinner Party* (1974-1979) van de Amerikaanse feministische kunstenaar Judy Chicago. Zij dekte een grote tafel voor vergeten vrouwen die belangrijk werk hebben verricht op sociaal-maatschappelijk, wetenschappelijk of artistiek vlak. Kaersenhout geeft aan haar tafel een plek aan heldinnen van kleur. De tafel is gedekt voor vijftien buitengewone vrouwen van over de hele wereld, van de oudheid tot nu. Hun levensverhalen getuigen van moed, kracht, verzet, zorgzaamheid en liefde. Deze vrouwen hebben de geschiedenis

mee bepaald, maar hun levens en daden bleven onderbelicht. Zij worden aan tafel vertegenwoordigd door het glaswerk en de geborduurde tafellopers. Deze tafellopers werden tijdens de tentoonstelling samen met medewerkers van Sûr Atelier verder geborduurd. Zij zijn Nieuwe Nederlanders met een ongelooflijke passie voor hun ambacht. Sûr Atelier biedt ambachtslieden met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt zelfstandigheid in de maatschappij. Gemeenschapsgevoel, empowerment en het gesprek over ongeziene vrouwen is voor Kaersenhout een belangrijk onderdeel in dit co-creatieproces.

“Geweldig initiatief om de wereld van cultuur van het Frans Hals Museum en de wereld van Sûr Atelier met zoveel verschillende culturen bij elkaar te brengen. Er waren veel mooie en ontroerende momenten deze dag, onze medewerkers waren zo open en pakten elk hun moment om te vertellen over een sterke vrouw in hun leven aan wie ze een plek aan tafel zouden willen geven. Ze uitten zich vrij en zelfverzekerd, dat lijkt vanzelfsprekend maar is het zeker niet.” De samenwerking beviel zo goed, dat het Frans Hals Museum en Sûr Atelier blijven samenwerken. Sûr Atelier verzorgt de afwerking van de bedrijfskleding voor het museum.

Sûr Atelier oprichter Lara Scot over de samenwerking

PARTICIPATIE: WIE ZET JIJ AAN Tafel?

Ook werd bezoekers gevraagd wie er volgens hen een plek aan tafel verdient. Ze konden op een kaart aangeven welke vrouw volgens hen kon aanschuiven, en waarom. Deze kaarten werden op een groot bord verzameld, ter inspiratie voor andere bezoekers. Tijdens de looptijd van de tentoonstelling zijn er ruim 1.500 kaartjes ingevuld en zo een groot aantal nieuwe vrouwen aan het werk toegevoegd. Als target werd gesteld dat 10% van de bezoekers een participatiekaartje zou invullen, dit target is met 15% ruimschoots behaald.

ANDERS KIJKEN, MEER ZIEN!

Geïnspireerd door het werk van Kaersenhout heeft

“Mooi en interessant: tafel geeft stof tot nadenken. Moedige vrouwen die in hun tijd strijd voerden.”

Een bezoeker
in het publieksonderzoek.

conservator Manique Hendricks samen met conservator-in-opleiding Maarten de Leede en directeur Ann Demeester met een ander perspectief naar de collectie van het Frans Hals Museum gekeken. Zij hebben een selectie gemaakt van portretten van en door vrouwen uit de periode 1820 tot heden van kunstenaars als Charley Toorop, Hellen van Meene, Julika Rudelius, Charles Howard Hodges en Jan Sluijters. Deze tentoonstelling spoort het publiek aan om naar de portretten te kijken vanuit een nieuw perspectief en met uitgesproken aandacht voor de rol van de vrouw. Van beroemde mannelijke makers is vaak veel bekend, vrouwen hebben in de kunstgeschiedenis vaker een bijrol. Wat vertellen de

portretten in de tentoonstelling? Wie is zij? Of zegt de manier waarop ze is afgebeeld vooral iets over hoe ze gezien werd door anderen? Verandert dat met de tijd? En in hoeverre is de eigen blik gekleurd door aannames en stereotypen? Het museum nodigde hiermee zijn bezoekers actief uit om anders te kijken naar de manier waarop vrouwen werden en worden gepresenteerd in museale collecties.

PODCAST WHO IS SHE?

Bij de tentoonstelling werd door Caspar Stalenhoef een podcast in vier delen geproduceerd, die zowel online als in de tentoonstelling te beluisteren was. Directeur Ann Demeester en tentoonstellingsconservator Manique Hendriks bespraken de tentoonstelling aan de hand van thema's uit. Vanuit het werk van Kaersenhout en het onderzoek van het museum naar vrouwelijke makers uit de collectie gingen ze in op de ontdekking van lacunes en blinde vlekken. Ze daagden daarbij luisteraars uit om met deze nieuwe inzichten anders te kijken naar de tentoongestelde werken en meer te zien. Tijdens de looptijd van de tentoonstelling is de podcast ruim 3.000 keer beluisterd.

GEZAMENLIJKE AANKOOP

Het museum heeft *Guess Who's Coming to Dinner Too?* samen met het Centraal Museum (Utrecht), Stedelijk Museum Amsterdam en Van Abbemuseum (Eindhoven) en dankzij genereuze steun van Vereniging Rembrandt, Mondriaan Fonds, Vrienden van het Frans Hals Museum en de VriendenLoterij kunnen aankopen.

“Het werk dat ik maak is nooit ter meerdere eer en glorie van mijzelf. Ik zie mijzelf als een dienend medium, waarmee ik bedoel dat ik het belangrijk vind om geschiedenissen die weggevaagd zijn door middel van kunst bij een groter publiek onder de aandacht te brengen. Hiermee hoop ik een bijdrage te leveren om een completer en eerlijker beeld van geschiedenissen anders dan de westerse te geven. Dankzij de aankoop *Guess Who's Coming to Dinner Too?* worden de verhalen van de vrouwen aan tafel in het Nederlands curriculum opgenomen.”

Patricia Kaersenhout

Naar aanleiding van de aankoop van Patricia Kaersenhout, schonk de kunstenaar de bij het werk behorende vlaggen met Adinkra symbolen.

CO-CREATIE SÛR ATELIER

In het kader van de tentoonstelling *Who is she? Portretten vertellen* borduurden in het Frans Hals Museum twintig medewerkers van Sûr Atelier een nieuwe versie van het kunstwerk *Guess Who's Coming to Dinner Too?*. Deze co-creatie zorgde er tevens voor dat het kunstwerk in beweging was en daarmee nog relevanter voor een breder publiek.

De dag startte met een bezoek aan de tentoonstelling, waarbij rondom de tafel van Kaersenhout geanimeerde gesprekken ontstonden over onderbelichte heldinnen van verzet, persoonlijke ervaringen werden gedeeld en er herkenning was. Heldinnen die volgens de medewerkers van Sûr Atelier zeker een plek aan tafel verdienen zijn bijvoorbeeld Soraya Tarzi, de

vrouw van koning Amanullah Khan van Afghanistan. Zij was behalve koningin ook feministisch leider. En Hannie Schaft, een Haarlemse communiste en verzetsstrijdster tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ook Bibi Maryam Bakhtiari, een Iraanse Feyli-Koerdische revolutionair, activist en militair commandant. Deze en vele andere namen werden op kaartjes geschreven en op de participatiewand naast het kunstwerk gehangen. "Bibi Maryam Bakhtiari is een enorm sterke vrouw die een leger onder zich had en zelfs verre familie van mij is", aldus één van de medewerkers.

Na een gezamenlijke lunch in Cleeff Frans Hals en een rondleiding in locatie Hof door directeur Ann Demeester, werd er gestart met de borduursessie. De medewerkers van Sûr Atelier en van het Frans Hals Museum werkten samen aan het verderborduren van de tafellopers met kralen. Tijdens de sessie werden diverse verhalen en handwerk-skills gedeeld. Na afloop van de sessie waren tien tafellopers weer verder bewerkt.

MARKETING EN MEDIA-AANDACHT

De tentoonstelling is gepromoot via lokale outdoor posters, abri's en digitale schermen, out-of-home poster- en flyerverspreiding, een social media campagne en een actieve persbenadering. Dit leverde artikelen op over onder andere de aankoop in media zoals Algemeen Dagblad, NRC, Noord-Hollands Dagblad, Parool en de Gelderlander.

RESULTATEN

- 9.921 bezoekers

Podcast:

- 3171 podcast beluisterd = 32% pick up rate

Participatie publiek:

- 1500 participatiekaartjes = 15%

Bereik:

- 22.956 sessies op de webpagina
- Gemiddeld 1.36 minuut op de webpagina
- 72 vermeldingen in nieuwsmedia met een gezamenlijk bereik van 6.343.849
- 33 vermeldingen op social media (excl. LinkedIn)

De tentoonstelling *Who is she? Portretten vertellen* is mede mogelijk gemaakt door de VriendenLoterij.

PRONKPOPPENHUIS IN DE SCHIJNWERPERS

Frans Hals Museum, locatie Hof
Vanaf juli 2020

Het *Pronkpoppenhuis* is een publiekslieveling van het Frans Hals Museum. Het was eigendom van de Amsterdamse koopmansvrouw Sara Rothé (1699-1751), die een buiten had aan het Spaarne bij Haarlem. Het is één van zes bewaard gebleven 17de- en 18de-eeuwse poppenhuizen. Het Poppenhuis heeft twaalf kamers en bijna duizend voorwerpen. Het is daarom een zeer waardevol stuk in de collectie. Het museum kreeg het poppenhuis in 1953 in bruikleen. In 1958 ondersteunde Vereniging Rembrandt de aankoop ervan door het museum.

Met behulp van een schenking van de Vereniging Rembrandt en Turing Foundation in het kader van 'De Kracht van onze Nederlandse collecties' werd het *Pronkpoppenhuis* van Sara Rothé in 2020 al vernieuwd op het gebied van toegankelijkheid en publieksbegeleiding. In 2021 is vervolgens de interne verlichting van de kamers vervangen door LED strips en zoombare ledspots. Hierdoor is het interieur beter zichtbaar voor bezoekers. In elke kamers zijn specifieke meubels en details uitgelicht. De nieuwe verlichting is op een bewegingssensor aangesloten, zodat wanneer een bezoeker op de trap gaat staan de kamers één voor één verlicht worden, waarna het poppenhuis een paar minuten in volle verlichting en in vol ornaat te zien is. Zo worden bezoekers gestimuleerd elke kamer aandachtig te bekijken en gaan details opvallen. Led geeft minder warmte en Lux (lichtwaarde), wat beter is voor het behoud van het poppenhuis omdat het interieur hierdoor minder degradeert en verkleurt. Door de bewegingssensor wordt voorkomen dat het poppenhuis continu wordt verlicht: het gaat pas aan als er iemand voor staat.

Doordat het poppenhuis met het vorig jaar nieuw geplaatste frame beter toegankelijk is geworden voor museummedewerkers, kon ook verder onderhoud worden uitgevoerd. Daardoor zijn de bijna duizend objecten en poppen in het poppenhuis er één voor één uitgehaald, geïnspecteerd, stofvrij gemaakt en teruggeplaatst door textielrestaurator Saskia Rijdsdijk. Ook de kamers van het poppenhuis zijn stofvrij gemaakt. Door dit onderhoud blijft het poppenhuis beter behouden voor toekomstige generaties.

PROMOTIE

Voor de presentatie van het poppenhuis met vernieuwde publieksbegeleiding zijn een promotievideo en nieuwe foto's gemaakt. Vanaf de heropening van het museum in juni is deze presentatie, die zich voornamelijk op kinderen richt, gepromoot via diverse kanalen.

RESULTATEN

- 26.338 bezoekers

Bereik:

- 3719 sessies op de webpagina
- Gemiddeld 1.56 minuut op de webpagina
- 12 vermeldingen in nieuwsmedia met een gezamenlijk bereik van 726.383
- 12 vermeldingen op social media (excl. LinkedIn)

THUIS BIJ JORDAENS

Curator / Samenstellers: Katharina Van Cauteren (The Phoebus Foundation) en Marrigje Rikken
Frans Hals Museum, locatie Hof
15 oktober 2021 t/m 8 mei 2022

Een jaar uitgesteld vanwege corona, zet het Frans Hals Museum met *Thuis bij Jordaens* in Hof de 17de-eeuwse Vlaamse schilder Jacob Jordaens (1593-1678) in de schijnwerpers, middels exceptionele bruiklenen van The Phoebus Foundation. Met *Thuis bij Jordaens* presenteerde het museum de eerste monografische tentoonstelling van de 17de-eeuwse Antwerpse meester in Nederland. Zoals de Noordelijke Nederlanden Frans Hals, Rembrandt en Vermeer hebben, zo kennen de Zuidelijke Nederlanden hun eigen Grote Drie: Jordaens, Rubens en Van Dyck. Toch is Jordaens minder bekend bij het grote publiek. Met *Thuis bij Jordaens* wilde het museum daar verandering in brengen. Jordaens schilderde net zo zwierig, menselijk en eigenzinnig als zijn tijdgenoot Frans Hals en verdient daarmee een plek op het podium.

STAP BINNEN IN JORDAENS' PRONKKAMER

Speciaal voor *Thuis bij Jordaens* is in het museum een hedendaagse reconstructie gemaakt van de pronkkamer uit Jordaens' woonhuis. Deze showroom, waar hij rijke klanten ontving, had hij op spectaculaire wijze gedecoreerd met deur- en plafondstukken met fenomenaal perspectief. Voor de tentoonstelling zijn de overgebleven schilderijen van de ontvangstkamer gerestaureerd door The Phoebus Foundation. Voor het eerste sinds de 19de eeuw zijn ze weer samen te zien. De deur- en plafondstukken zijn op een bijzondere manier te bekijken. Door een spiegelvloer worden bezoekers letterlijk omgeven door de schilderijen en kunnen zij ervaren hoe de pronkkamer eruit moet hebben gezien. Hierdoor wanen zij zich echt even 'thuis bij Jordaens'.

"De vlotte penseelstreek van Jordaens en de bravoure en spontaniteit die hij in zijn schilderijen wist te leggen, waren in de zeventiende eeuw erg populair. Hij wist precies waar zijn publiek, de goeude burgerij, behoefte aan had en speelde hier handig op in. Net als Frans Hals wordt Jordaens onterecht vaak gezien als nummer drie."

Marrigje Rikken

GROTE THEMA'S MENSELIJK GEBRACHT

In *Thuis bij Jordaens* wordt een uitgebalanceerde selectie aan werken uit de collectie van The Phoebus Foundation gepresenteerd, aan de hand van een aantal herkenbare thema's zoals geloof en vrolijkheid. Zo kunnen bezoekers ontdekken hoe Jordaens elementen van huiselijk leven toevoegde in bijvoorbeeld mythologische schilderijen, zoals een

po naast het bed van Cupido. Op die manier liet hij grote onderwerpen op een toegankelijke manier zien, vaak met een vleugje humor. Jordaens schilderde echte, levende mensen. Dat was goed te zien op een van de topstukken uit de tentoonstelling: *Zo de ouden zongen, zo piepen de jongen*.

Ook het *Portret van Elisabeth Jordaens*, de dochter van de kunstenaar is een sprekend voorbeeld van de persoonlijke en menselijke benadering van Jordaens.

"Mooi de Jordaens tentoonstelling, kom al voor de derde keer. Fijn die sticker op m'n museumkaart!"

Vertelt een bezoeker.

“Heb er geen woorden voor: wat práchtig die Jordaens tentoonstelling. De spiegelzaal zo origineel ook. Ik kom zeker weer terug!”

Vertelt een bezoeker.

ANDERS KIJKEN NAAR HALS EN JORDAENS

Met de instaptour 'Tussen Hals en Jordaens' konden bezoekers samen met een museumdocent op zoek naar verbanden tussen de hoogtepunten uit de tentoonstelling en de vaste collectiepresentatie. Tijdens vakanties waren er speciale familiedagen met een kindertour, waarbij kinderen ontdekken welke grapjes Jordaens en Hals in hun schilderijen maakten. Met de schilderworkshop kropen kinderen in de huid van deze beroemde schilders uit Haarlem en Antwerpen en maakten ze zelf een portret met de 'losse toets', de schilderijstijl van Jordaens en Hals.

MARKETING EN MEDIA-AANDACHT

Deze najaarstentoonstelling was de publiekstrekker van 2021. De tentoonstelling is gepromoot met een 360-graden campagne via lokale outdoor posters, abri's en digitale schermen, out-of-home poster- en flyerverspreiding in de bredere regio, een print & online mediacampagne, een online campagne via Display, YouTube, Facebook en Instagram en een actieve persbenadering. Dit leverde positieve recensies op in drie grote Nederlandse kranten: Telegraaf, NRC en de Volkskrant. Dankzij persbenadering van partner The Phoebus Foundation was er ook veel aandacht van Belgische pers, o.a. Gazette van Antwerpen, De Standaard en de Tijd.

Daarnaast werd de exposure voor de tentoonstelling versterkt met joint promotions via de Vrije Academie, NS SPOOR en Haarlem Marketing.

De heldere positionering, een aansprekend campagnebeeld, kwalitatief goed beeldmateriaal van de tentoonstelling en een promotievideo droegen sterk bij aan de zichtbaarheid van de tentoonstelling. De pronkkamer met spiegelvloer werd door bezoekers veelvuldig gedeeld op social media en viel ook goed bij de pers.

RESULTATEN

- 11.098 bezoekers

Bereik:

- 19.296 sessies op de webpagina
- Gemiddeld 1.26 minuut op de webpagina
- 5.728 clicks online campagne
- 102 vermeldingen in nieuwsmedia met een gezamenlijk bereik van 17.517.238
- 416 vermeldingen op social media (excl. LinkedIn)
- 1.542.498 impressies online campagne
- Resultaten mediacampagne beschikbaar na 8 mei 2022

Thuis bij Jordaens is georganiseerd in samenwerking met de Antwerpse filantropische stichting The Phoebus Foundation, met ondersteuning van Katoen Natie en Indaver. De tentoonstelling werd mede mogelijk gemaakt door Fonds 21, J.C. Ruigrok Stichting, Mondriaan Fonds, Stichting Zabawas, Turing Foundation, Vereniging van Vrienden van het Frans Hals Museum en de VriendenLoterij. De Rijksdienst Cultureel Erfgoed heeft namens de Minister van OCW een indemniteitsgarantie toegekend. Vanwege lockdown tentoonstelling gesloten vanaf 19 december. Wegens grote vraag van publiek besloten te verlengen t/m 8 mei 2022

“Ik was sceptisch over de toeslag maar wát was het het waard! Die spiegelzaal, echt waanzinnig. Zo goed bedacht, klasse gewoon!!”

Vertelt een bezoeker.

GEZICHTEN VAN NOORD-HOLLAND

GEZICHTEN VAN NOORD-HOLLAND

Het Frans Hals Museum werd samen met het Amsterdam Museum geselecteerd voor de BIS 2021-2024 in de categorie 'regionaal museum' met het project *Gezichten van Noord-Holland*. Na de aanscherping van de opdracht als gevolg van corona is in 2021 gestart met de concrete uitvoering van de plannen. Frans Hals Museum en Amsterdam Museum willen door middel van dit project samen met organisaties, kunstenaars en inwoners het heden en het verleden actief met elkaar verbinden en nieuwe gezichten aan de geschiedenis van de regio toevoegen. Hiervoor worden verschillende gemeenschappen in de provincie Noord-Holland betrokken, door met culturele en maatschappelijke organisaties actief op zoek te gaan naar gemeenschappen die niet altijd gerepresenteerd zijn in de musea. Deelnemers uit deze gemeenschappen reflecteren samen met kunstenaars op groepsportretten uit de collecties, en maken vervolgens nieuwe portretten. Met een gratis online cursus portretfotografie en een reizende fotostudio worden zoveel mogelijk

mensen in de provincie betrokken. Het project wordt in 2024 afgesloten met een conferentie, waarin de opgedane kennis wordt gedeeld met collega's uit het museale veld, en een duo-tentoonstelling in Haarlem en Amsterdam.

CO-CREATIE

Na uitgebreide scouting en gesprekken met 23 Haarlemse organisaties is gekozen om als eerste community samen te werken met de stichting Kunstnest, vertegenwoordigd door Neide Bastos. Deze stichting richt zich op kinderen van negen tot twaalf jaar en heeft een eigen kunstatelier in de bibliotheek van Schalkwijk. Aan drie kunstenaars is gevraagd een workshopvoorstel in te dienen, waarna kunstenaar Aukje Dekker is geselecteerd. De vijfdaagse workshop getiteld 'Maak een supermens' zal begin 2022 plaatsvinden. Voor het impactonderzoek is junior onderzoeker Rowan Stol aangetrokken. De eerste nulmeting van het onderzoek start bij deze co-creatie. Het vormgevingsbureau Multitude is aangetrokken voor het ontwerp van de projectwebsite en de huisstijl.

“Ik sta ook achter het tonen van meer diverse gezichten in het museum dan de oude portretten die er nu te zien zijn. Dat werkt volgens mij stimulerend voor het bezoek.”

Geportretteerde Gerrit Ligtenberg via haarlem.nieuws.nl

INSPIRERENDE HAARLEMMERS

Op 23 november -de verjaardag van Haarlem- is het project gelanceerd met de presentatie *Gezichten van Noord-Holland. Fotoportretten van inspirerende Haarlemmers*, in Studio F in locatie Hof. Wethouders en raadsleden van de gemeente Haarlem nomineerden op uitnodiging van het Frans Hals Museum negen inspirerende Haarlemmers. Zij zijn geïnterviewd door journaliste Caroline Vlietstra en geportretteerd door fotograaf Juul Hondius die zich daarbij liet inspireren door de portretten van Frans Hals. Tijdens de hybride opening wegens coronabeperkingen, bracht woordkunstenaar Niniane Everaerts een ode aan Haarlem. Ook was NH Nieuws aanwezig en is het bericht op nu.nl geplaatst. De presentatie is verlengd tot en met 8 mei 2022.

RESULTATEN

- 3121 bezoekers

Bereik:

- 33 vermeldingen in nieuwsmedia met een gezamenlijk bereik van 4.789.747
- 16 vermeldingen op social media (excl. LinkedIn)

COLLECTIES

AANKOPEN

Dankzij genereuze steun van verschillende fondsen hebben we in 2021 twee bijzondere werken kunnen aankopen. Het al eerder beschreven *Guess Who's Coming to Dinner Too?* uit 2017-2021 van Patricia Kaersenhout (Den Helder 1966), in samenwerking met het Centraal Museum (Utrecht), Stedelijk Museum Amsterdam en Van Abbemuseum (Eindhoven), en het *Elegant gezelschap in een Hollandse Renaissancezaal* uit 1628 van Dirck Hals (Haarlem 1591-1656) en Dirck van Delen (Heusden 1604/5- Arnemuïden 1671). Het laatstgenoemde werk is een samenwerking tussen beide kunstenaars. Er zijn slechts vijf samenwerkingen van deze kunstenaars bekend. Geen daarvan bevond zich tot deze aankoop in een Nederlands museum. Het aangekochte werk is bovendien de grootste en meest gedetailleerde samenwerking en illustreert de bijzondere plek die Haarlem innam als broedplaats van vernieuwing in de 17de-eeuwse Hollandse schilderkunst. De figuren in het schilderij zijn van de hand van de Haarlemmer Dirck Hals, de jongere broer van Frans Hals, de architectuur is geschilderd door Dirck van Delen, die voornamelijk werkzaam was in Middelburg. Met deze aankoop kan het museum laten zien dat de faam van Dirck Hals al in zijn eigen tijd de stadsgrenzen oversteeg en kunstenaars van daarbuiten graag met hem wilden werken. Het schilderij was eerder te zien in het Frans Hals Museum: van 1948 tot 2019 was het in bruikleen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. In 2019 vond restitutie plaats aan de erven van Jacob Lierens (1877-1949), een Joodse zakenman en kunstverzamelaar uit Amsterdam. In 1941 verkocht deze het op een veiling, voordat zijn bedrijf werd 'geariseerd' door de nazi's, en hij en zijn vrouw werden geïnterneerd in Westerbork.

“Slechts vijf samenwerkingen zijn bekend van deze kunstenaars, geen daarvan bevond zich tot de aankoop in een Nederlands museum. Het aangekochte werk is bovendien de grootste en meest gedetailleerde samenwerking en illustreert de bijzondere plek die Haarlem innam als broedplaats van vernieuwing in de zeventiende-eeuwse Hollandse schilderkunst. Dirck Hals (1591-1656), de jongere broer van de wereldberoemde Frans, schilderde de figuren van het vrolijke gezelschap. De architectuur is geschilderd door Dirck van Delen (1604/1605-1671). Van Delen signeerde het, maar het museum is zeer zeker van de bijdrage van Hals, want die is duidelijk te herkennen. Dat maar één schilder zijn naam op een schilderij zette, was destijds gebruikelijk.”

Nu.nl

Het Frans Hals Museum heeft dit schitterende schilderij kunnen verwerven met genereuze steun van de Fonds Marjon Ornstein, het Mondriaan Fonds, Nationaal Aankoopfonds, Van Toorn Scholten Stichting, Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Nationaal Fonds Kunstbezit en Prins Bernhard Cultuurfonds), Vereniging van Vrienden van het Frans Hals Museum, VriendenLoterij en een particulier fonds van het Frans Hals Museum.

Daarnaast hebben we met een genereuze bijdrage van het Mondriaan Fonds en de Vereniging van Vrienden van het Frans Hals Museum in 2021 de

museumcollectie kunnen verrijken met verschillende hedendaagse producerende aankopen, waardoor we een aantal kunstenaars die door de coronacrisis hard geraakt zijn, hebben kunnen ondersteunen.

OVERZICHT AANKOPEN:

- Anoniem, *Kopie van de Regentessen van het Oude Mannenhuis naar Frans Hals*, 19de eeuw, olieverf op doek
- Simnikiwe Buhlungu, *Artwork title TBA (Soon come, soon come)*, 2021, installatie
- Simon Fujiwara, *Who's at the Frans Hals Whoseum?*, 2021, collage serie
- Dirck Hals en Dirck van Delen, *Elegant gezelschap in een Hollandse Renaissancezaal*, 1628, olieverf op paneel
- Clémence Hilaire, *Untitled (average price of a free life in 1863)*, 2021, installatie
- Lloyd Corporation, *Naked City*, 2021-22, installatie
- Patricia Kaersenhout, *Guess Who's Coming to Dinner Too?*, 2017-2021, installatie
- Otobong Nkanga, *After We Are Gone*, 2020, wandtapijt,
- D'Ete Nogle, *FKA, formerly known was (working title)*, 2021, digital video
- Ahmet Ögut, Monilola Olayemi Ilupeju, *A Day in Ha(a)rlem*, 2021, schetsboeken

- Bea Schlingelhoff, *Lettertype gewijd aan en genoemd naar Judith Leyster*, wall work; digital type face (otf. file); download link

SCHENKINGEN

OVERZICHT SCHENKINGEN:

Naast de vlaggen met Adinkra symbolen die Patricia Kaersenhout schonk als onderdeel van *Guess Who's Coming To Dinner Too?*, ontvingen wij een grote schenking uit een particuliere collectie van maar liefst dertien werken van de Zuid-Afrikaanse en Nederlandse schilder en schrijver Henk van Woerden (Leiden 1947 – Ann Arbor 2005). Het museum is alle schenkers zeer erkentelijk.

- Patricia Kaersenhout, *Guess Who's Coming to Dinner Too?*, Vlaggen met Adinkra symbolen, 2017-2021
- Henk van Woerden, *Aviator*, 1988, schilderij
- Henk van Woerden, *De Vesting*, 1978, schilderij
- Henk van Woerden, *Credo quia absurdum*, 1989, tekening
- Henk van Woerden, *Kat*, 1977, tekening
- Henk van Woerden, *Nel mezzo del camin di nostra vita*, 1975, tekening
- Henk van Woerden, *Om te vlieg*, 1983, tekening

- Henk van Woerden, *Peristerium*, 1976, tekening
- Henk van Woerden, *The shadow of her thoughts*, 1980, tekening
- Henk van Woerden, *The surveyor*, 1981, tekening
- Henk van Woerden, *Zonder titel*, 1994, tekening
- Henk van Woerden, *Zonder titel (visser)*, 1981, tekening
- Henk van Woerden, *zonder titel (Voor Egbert en Loes)*, 1981, tekening
- Henk van Woerden, *Zonder Titel*, 1979, tekening

RETOUR LANDURIG BRUIKLENEN EN OVERGEDRAGEN OBJECTEN

Na een grote schenking van veertien werken van de Stichting Marinus Fuit in 2020, zijn er in 2021 zestien werken van Marinus Fuit retour gegaan naar de kunstenaar. Met de schenking enerzijds en de overdracht van de werken aan de kunstenaar anderzijds, heeft het Frans Hals Museum nu een representatief overzicht, zonder doublures, van het werk van Marinus Fuit in de collectie. Het schilderij

De waardin van Frans Hals dat het museum sinds 2013 in langdurig bruikleen had van een particuliere collectie, is retour gegaan naar de eigenaar. Het schilderij *Portret van Mia Reinalda* van Simon de Heer is overgedragen aan de erven van de geportretteerde.

Van de in totaal 2593 werken van Kees Verwey die het museum sinds 1995 beheert in langdurig bruikleen voor de Stichting Kees Verwey, zijn 670 werken aan het bruikleen onttrokken en terug in beheer gekomen bij de Stichting Kees Verwey zelf.

OVERZICHT COLLECTIEBRUIKLENEN RETOUR EIGENAAR EN OVERGEDRAGEN OBJECTEN:

- Marinus Fuit, *Blauw, 10 Haarlemse kunstenaars*, 1979, inkt op papier
- Marinus Fuit, *Blauw, 10 Haarlemse kunstenaars*, 1979, inkt op papier
- Marinus Fuit, *Uitzicht met zwevende ballon*, 1985, zeefdruk
- Marinus Fuit, *Graftombe Campo Santo, Genua*, schilderij

- Marinus Fuit, *Olietanks*, 1971, inkt, potlood en verf op papier
- Marinus Fuit, *Stadsbeeld*, potloodtekening
- Marinus Fuit, *Schetsjes uit de periode 1972-1980*, tekening
- Marinus Fuit, *Paal met klemmen op boulevard*, 1983, tekening
- Marinus Fuit, *Deze doodstille helderheid*, Achterberg, 1988, tekening
- Marinus Fuit, *Stadsdeel 3*, tekening
- Marinus Fuit, *Enige schetsjes uit periode 1964-'74*, tekening
- Marinus Fuit, *Vuilnisvat met slagschaduw*, 1976, tekening
- Marinus Fuit, *Schutting in de omgeving van het strand*, 1977, aquarel
- Marinus Fuit, *Dukdalven*, tekening
- Marinus Fuit, *Hokje met reddingsboei*, c. 1978, aquarel
- Marinus Fuit, *Schetsjes uit de periode '74 - '82*, tekening,
- Frans Hals, *De Waardin*, c.1635, olieverf op doek
- Simon de Heer, *Portret van Mia Reinalda*, olieverf op doek
- Kees Verwey, *670 werken*, verschillende technieken en dragers

UITGAANDE BRUIKLENEN

Door de coronapandemie zijn er wereldwijd verschuivingen in geplande tentoonstellingen opgetreden. Het Frans Hals Museum ontving van 21 musea bruikleenaanvragen voor 2021, een deel daarvan is niet doorgegaan of verschoven vanwege de pandemie. In totaal zijn zestig objecten elders in presentaties getoond.

OVERZICHT BRUIKLEENAANVRAGERS:

- Stedelijk Museum Alkmaar
- Amsterdam Museum, Amsterdam
- Rijksmuseum Amsterdam
- Stadsarchief Gemeente Amsterdam
- Elektriciteitsfabriek, Den Haag
- Historisch Museum Haarlem
- Kunsthandel KRUIS-WEG68, Haarlem
- Hannemahuis, Harlingen
- Fries Landbouw Museum, Leeuwarden
- Kunsthal Rotterdam
- Museum Catharijneconvent, Utrecht
- Centraal Museum, Utrecht
- Stedelijke Musea Zutphen
- WIELS Centrum voor Hedendaagse Kunst, Brussel, België
- Städel Museum, Frankfurt am Main, Duitsland

- Roger Raveel museum, Machelen-aan-de-Leie, België
- Pallazo Reale, Milaan, Italië
- Museum Barberini, Potsdam, Duitsland
- Gallerie Nazionali di Arte Antica, Rome, Italië
- Hebei Museum, Shijiazhuang, China
- MOSTYN, Llandudno, Wales, Engeland

OVERZICHT UITGAANDE BRUIKLENEN:

- Oude kunst: 57 objecten
- Moderne en hedendaagse kunst: 3 objecten

REGISTRATIE EN DOCUMENTATIE

De 670 werken van de Stichting Kees Verwey die aan het langdurig bruikleen aan het museum zijn onttrokken en terug in beheer van de Stichting Kees Verwey zelf zijn gekomen, zijn fysiek en administratief overgebracht naar een nieuwe depotlocatie die door de Stichting Kees Verwey wordt beheerd.

Samen met vijftien andere museale collecties, de Universiteit van Amsterdam en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed heeft het Frans Hals Museum deelgenomen aan een grootschalig samenwerkingsproject voor conservering van museale fotografiecollecties in Nederland, waarvan het initiatief is genomen door de Stichting Behoud Moderne Kunst. Het doel van het *Project Collectiekennis 2.0/Fotografie* is om de fotografische kunstwerken in Nederlandse museale collecties duurzaam te conserveren. Museummedewerkers hebben een training gevolgd om foto's te identificeren en zijn daarna aan de slag gegaan met de eigen collectie. Daarbij zijn ruim tachtig werken uit de deelcollectie moderne fotografie op gebied van materiaal technische identificatie, conditie en inlijsting bekeken en is de registratie geactualiseerd.

In opdracht van de gemeente Haarlem is een studie door ToornendPartners gedaan naar een Nieuw Haarlems Depot. Daarvoor zijn de benodigde depot- en aanverwante ruimten voor het museum berekend en is in kaart gebracht wat de vereiste functionaliteiten en klimaatomstandigheden zijn. Naast het Frans Hals Museum nemen hierin het Noord-Hollands Archief, Bureau Archeologie van de gemeente Haarlem, Museum van de Geest, Teylers Museum en de gemeente Velsen hieraan deel. Doel is om een gezamenlijk depot te realiseren waarin voor bepaalde functies en ruimten wordt samengewerkt, voor een efficiënt gebruik en exploitatie.

Schilderij tijdens vernisafname. Behandeling gebeurde voor de tentoonstelling *Who is She? Portretten vertellen*.

RESTAURATIES EN BEHANDELINGEN

Naast het eerder beschreven onderhoud aan het 18e-eeuwse poppenhuis van Sara Roté, zijn voor de collectiepresentatie *Haarlemse Helden. Andere meesters*, de tentoonstelling *Who is she? Portretten vertellen*, en uitgaande bruiklenen in totaal 32 schilderijen, een houten buffetkast, twee flessen en een zilveren beker behandeld. Vijf van deze schilderijen kregen een uitvoerige behandeling.

De schilderijen van Maarten van Heemskerck die uitgebreid worden onderzocht en gerestaureerd, worden besproken in het hoofdstuk Onderzoek.

OVERZICHT UITVOERIGE BEHANDELINGEN:

- Cornelis Cornelisz van Haarlem, *Maria Magdalena*, c. 1592, olieverf op doek
- Isaac Israëls, *Liggend Naakt*, 1934, olieverf op doek
- Jan Adam Kruseman, *Portret van Dorothea Steenkamp*, 1836, olieverf op doek
- Piet Mondriaan, *De ruïne van Brederode*, c. 1910, olieverf op karton
- Gustave de Smet, *Avond op de Leie*, 1911, olieverf op doek

ONDERZOEK

MAARTEN VAN HEEMSKERCK

Het project rond Maarten van Heemskerck (1498 – 1574), waarin drie schilderijen worden gerestaureerd en een vierde onderzocht, liep – voor zover de coronapandemie dat toeliet – door in 2021. Dit project is mogelijk dankzij een genereuze bijdrage van de Van Toorn Scholten Stichting.

In 2021 is de vernisafname bij de restauratie van de *Doornenkroning* (ca. 1550) van Maarten van Heemskerck voltooid. De oude overschilderingen bleken moeilijk verwijderbaar, waardoor dit proces tijdsintensief was.

De meeste overschilderingen zijn verwijderd, met oplosmiddelen of met een scalpel. Nadat deze fase was afgerond, is een aantal oude vullingen verwijderd of aangepast. Na een nieuw tussenvernis zijn alle andere lacunes gevuld. Daarna is begonnen met het retoucheren, de laatste fase van de restauratie. Omdat er meer schade is dan uit het vooronderzoek naar voren is gekomen, moet er ook meer getoucheerd worden. Maar langzaam begint het schilderij zijn oorspronkelijke zeggingskracht terug te krijgen en is de schildertechniek van Heemskerck weer steeds beter te bewonderen. In 2022 zal de restauratie van de *Doornenkroning* worden voltooid.

De *Doornenkroning* tijdens retoucheerfase in december 2021.

De heilige Lucas schildert de Madonna tijdens vernisafname in december 2021.

Met de restauratie van *De heilige Lucas schildert de Madonna* uit 1532 is een begin gemaakt. Een groot deel van het vernis en van de jongste overschilderingen uit de periode 1957-59 is verwijderd. Er zijn kijkvensters gemaakt die de verschillende verflagen tonen om te onderzoeken welke laag in welke periode is aangebracht. De restauratie en het onderzoek zal in 2022 verdergaan.

De restauratie van het *Gezicht op Rome met de Barmhartige Samaritaan* (ca. 1550) is gepauzeerd en zal in 2022 weer opgepakt worden.

Voor zowel het onderzoek en de restauratie van de *Doornenkroning* als *De heilige Lucas schildert de Madonna* is samengewerkt met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Samen met de RCE is materiaaltechnisch onderzoek uitgevoerd, waaronder MA-XRF opnamen en analyses van dwarsdoorsneden. Lieve d'Hondt onderzoekt de manier waarop Heemskerck huidskleur schilderde, als onderdeel van haar promotieonderzoek dat deel uitmaakt van het *Down to the ground* project van het NICAS.

De restauraties hebben veel nieuwe inzichten in de totstandkoming en geschiedenis van de schilderijen gegenereerd. Er zijn fysieke en online besprekingen

met externe restauratoren en Heemskerck-experts geweest.

De uitkomsten van het onderzoek en de restauratie worden gepresenteerd op een tentoonstelling over Maarten van Heemskerck in 2024, die in samenwerking met het Stedelijk Museum Alkmaar wordt georganiseerd. Gastcurator van deze tentoonstelling is prof. dr. Ilja Veldman. Friso Lammertse, conservator 17de-eeuwse Nederlandse schilderkunst van het Rijksmuseum, adviseert het Frans Hals Museum.

FRANS HALS

Op 1 september 2021, de dag waarop Frans Hals in 1666 werd begraven, werd op zijn grafzerk in de Grote of Sint Bavokerk een nieuwe plaquette onthuld. Bij deze feestelijke onthulling hebben Ann Demeester en conservator oude kunst Norbert Middelkoop namens het museum gesproken.

Met particuliere steun via de KBFUS, werd in 2021 gewerkt aan de Frans Hals oeuvrecatalogus door prof. dr. Grimm. De oeuvrecatalogus zal in november 2023 verschijnen als RKDStudies.

LEZINGEN EN PRESENTATIES

Het Frans Hals Museum verzamelt, beheert, onderzoekt en presenteert kunstwerken uit de eigen collectie en aanverwante kunstwerken. Daarover doet het museum geregeld verslag in lezingen, (wetenschappelijke) artikelen, catalogi en andere publicaties.

OVERZICHT LEZINGEN:

- Liesbeth Abraham, *Case study: Water in Oil Paintings, two paintings by Jan De Bray*, voor internationale bijeenkomst *Discussion on water in oil paint*, 17-03-2021 (online) en bijdrage aan *Supporting preventive conservation strategies for oil paintings with water transport modelling* voor dezelfde onderzoeksgroep in Valencia op 2-12-2021 (online)
- Melanie Bühler, *Some Reflections on Collecting from a Transhistorical Perspective - The Case of the Frans Hals Museum*, voor *Empowering Voices in the Art World*, ArtTable Nederland at Framer Framed, 04-2021
- Mireille te Marvelde, *History of Wax-resin Lining*, voor *The Dutch Method Unfolded*, Masterclass on wax-resin lining, Universiteit van Amsterdam, 29-01-2021 (online)
- Mireille te Marvelde en Liesbeth Abraham, *History of Wax-resin Lining in the Frans Hals Museum Haarlem*, voor *The Dutch Method Unfolded*, Masterclass on wax-resin lining, Universiteit van Amsterdam, 29-06-2021 (online)
- Mireille te Marvelde en Jessica Roeders, *Voortgang van het Heemskerck project*, voor de internationale expertgroep van dit project, 17-3-2021 (online) en voor *Beminnars van het museum*, 22-04-2021 (online)
- Norbert Middelkoop, *The (In)dispensibility of Missing Pieces*, voor de advisory committee van Operatie Nachtwacht, aangevuld met extern gehoor, Amsterdam, 25-05-2021 (online)
- Norbert Middelkoop, *The Amsterdam cityscape in the Golden Age: from representation tool to conversation piece*, voor het symposium *Imaginary places, real territories. Territorial imagery and the creation of Dutch identities (1579-1702)*, Parijs, Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne, 07/08-10-2021 (hybride)
- Norbert Middelkoop, *De Amsterdamse groepsportretten*, voor de museumgidsen van Museum IN gebaren (onderdeel van de Stichting IN gebaren, training- en kenniscentrum inclusie in Nederlandse Gebarentaal), 20-12-2021 (zoom)
- Marrigje Rikken, *Frans Hals: Virtuosity and Vice*, voor

het publieksprogramma bij de tentoonstelling *Frans Hals: the Male Portrait*, Wallace Collection, Londen, 27-10-2021 (online).

OVERZICHT PUBLICATIES:

- Melanie Bühler, *Tortured Disney, False Truths and Conflicted Memes*, in: *Arts of the Working Class*, Issue 19: Anticristos, December 2021, 52f.
- Norbert Middelkoop, *Definition through Appreciation: The Corporate Group Portrait from the Seventeenth until the Twenty-First Century*, in: M. Osnabrugge (red.), *Questioning Pictorial Genres in Dutch Seventeenth-Century Art. Definitions, Artistic Practices, Market & Society (Gouden Eeuw. New Perspectives on Dutch Seventeenth-Century Art, Vol. II)*, Turnhout 2021, pp. 142-164.
- Marrigje Rikken, *Pieter Aertsen, Vleesstal met de Heilige Familie 1551*, in *100 Meesterwerken. Codart Canon. Nederlandse en Vlaamse kunst, 1350-1750*, Tielt 2021, pp. 82-83.
- Marrigje Rikken, *Jacob Jordaens en Frans Hals: eigenzinnige stijl, gericht op burgers*, in: *Thuis bij Jordaens (OKV)*, Gent 2021, p. 7.
- Jessica Roeders, Liesbeth Abraham en Mireille te Marvelde, *X-ray Fluorescence Spectroscopy in Painting Analyses: Undergraduate Classroom, Teaching Laboratory, and Research en Multispectral and Hyperspectral Reflectance Imaging Spectrometry (VIS, VNIR, SWIR) in Paintings Analyses: Undergraduate Teaching and Interfacial Undergraduate Research at the Nexus of Chemistry and Art*, in: Erich, S. Uffelman et al, *Contextualizing Chemistry in Art & Archaeology: Inspiration for Instructors*, (ACS Symposium Series; American Chemical Society), Washington DC 2021, pp. 135-164 en 166-216.

PUBLIEK

De afdeling Publiek bestaat uit twee elkaar versterkende teams. Het team Marketing & Communicatie maakt met aansprekende campagnes het museum zichtbaar en aantrekkelijk voor (potentiële) bezoekers. Het team Educatie & Publiek verzorgt de doelgroepgerichte interpretatie van de inhoud van collecties, tentoonstellingen en onderzoek in het museum en met gerichte outreach.

DOELGROEPENBELEID

In 2021 is het nieuwe doelgroepenbeleid geïmplementeerd via twee lijnen: een Customer Experience traject en Meten is weten. Met dit nieuwe beleid speelt het Frans Hals Museum niet alleen in op vraag uit de markt, maar maakt het zichzelf ook toekomstbestendig. Het Frans Hals Museum focust op de volgende doelgroepen:

- museumliefhebbers uit Nederland
- buitenlandse toeristen
- jeugd van 4 tot en met 18 jaar

Het museum wil graag een sterkere rol spelen in zijn directe omgeving en bovendien inclusiever en meer divers zijn. Rekening houdend met de financiële middelen en de demografische ontwikkelingen in Haarlem en omstreken is 'jeugd' daarom focusdoelgroep op dit gebied.

VOOR ELK HAARLEMS KIND

Jeugd is in de regio Haarlem een van de grootste leeftijdssegmenten, met een grote diversiteit aan achtergronden en opleidingsniveaus. Door de inclusiefocus te leggen bij jeugd wil het museum relevanter worden voor jeugd en jongeren. Hiermee wordt de drempel voor participatie later in het leven verkleind. Het Frans Hals Museum is immers het kunstmuseum van Haarlem voor elke Haarlemmer, nu en in de toekomst. Het Frans Hals

Museum wil daarom elk Haarlems kind bereiken. Dit doet het via onderwijs, families en duurzame samenwerkingsverbanden met inclusiepartners. Het museum werkt daarbij niet voor, maar met de doelgroep: door co-creatie en publieksonderzoek proberen we de grootst mogelijke impact te bereiken. In lijn met de propositie 'Anders kijken, meer zien', wil het museum de jeugd stimuleren om anders te kijken naar kunst, naar zichzelf en naar de wereld om hen heen. In onze zeer diverse maatschappij is dit een competentie die iedereen hard nodig heeft.

CUSTOMER EXPERIENCE TRAJECT

In het intensieve Customer Experience traject (CX) dat is uitgevoerd, is gewerkt vanuit een projectgroep met vertegenwoordigers uit allerlei afdelingen van het museum. De projectgroep heeft voor elke doelgroep een persona ontwikkeld, de klantreis van voor, tijdens en na bezoek in kaart gebracht en een roadmap met verbeterpunten opgesteld.

Om CX te borgen zijn binnen het museum multidisciplinaire klantenteams opgericht. Zij monitoren de ontwikkelingen in de persona's en jagen kansen aan voor verbetering in bereik en waardering. Ook zijn alle medewerkers getraind over de persona's en is informatie over de persona's toegevoegd aan het vaste inwerktraject van nieuwe medewerkers, inclusief vaste partners zoals Hôtes Cultures en Cleeff.

METEN IS WETEN

De verbetering van datamonitoring is voortgezet. Naast bezoekcijfers is na de lockdown ook het doorgaand publieksonderzoek herstart, is er een enquête bij alle boekbare programma's ontwikkeld en wordt media-aandacht doorlopend gemonitord.

MARKETING & COMMUNICATIE

Zowel in het museum als online lag in 2021 vanwege de coronamaatregelen de focus op regionaal en lokaal bezoek.

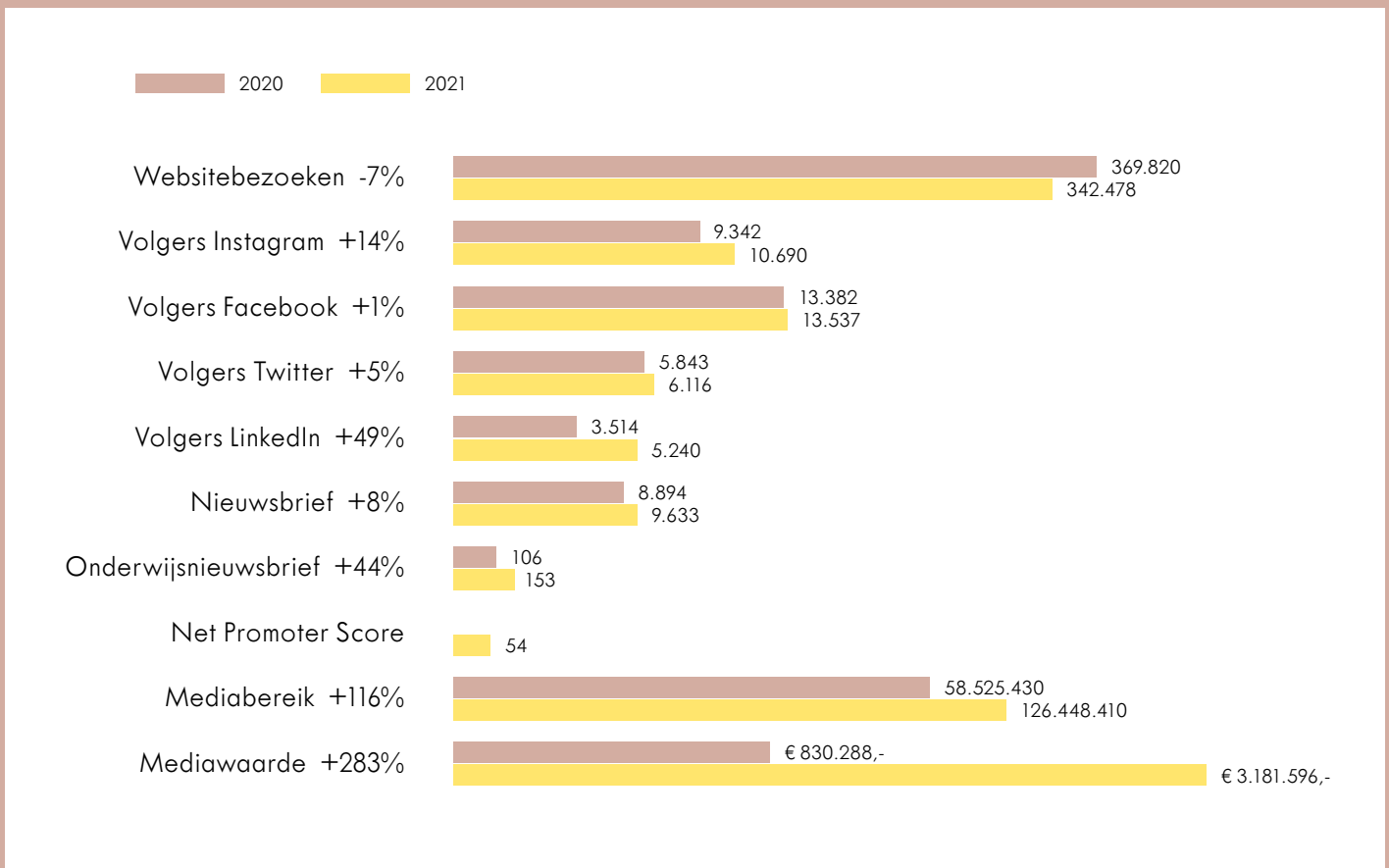
CORONA BEÏNVLOEDT BEREIK

De ingrijpende coronamaatregelen zorgden ook in 2021 voor lagere bezoekcijfers dan normaal. Toch heeft het Frans Hals Museum in 2021 nog 38.876 bezoekers mogen ontvangen. Het museum was dit jaar tot juni en vanaf 19 december gesloten vanwege lockdowns. Maar in de geopende maanden ontving het museum gemiddeld meer bezoekers per maand dan in 2020. Het merendeel van de bezoekers kwam uit Nederland. Buitenlandse bezoekers waren er net als vorig jaar substantieel minder. 53% van de bezoekers had een Museumkaart. Ook ontvingen

we minder jeugd, mede doordat veel (groeps)-activiteiten vanwege coronamaatregelen niet door konden gaan.

Online groeide het bereik van het museum in 2021. Het aantal volgers steeg op alle kanalen. Het websitebezoek daalde, maar afgezet tegen het lagere percentage bezoekers dat het museum ontving en rekening houdend met de periodes dat het museum volledig moest sluiten, is ook dit zeer binnen de perken gebleven. Door lockdownacties zoals *Zie jezelf anders*, wisten we op de website en social media toch binding met ons publiek te houden.

Het mediabereik van het museum steeg met 116% en de mediawaarde met 283%. Naast aandacht voor de tentoonstellingen en programmering, genereerde de gevolgen van de lockdown voor de culturele sector veel media exposure. Dit werd versterkt doordat directeur Ann Demeester zich opwierp als woordvoerder voor de kunstsector in nood, met optredens in onder andere Op1, De Vooravond, Buitenhof, Tijd voor Max en M. Toen zij in juli aankondigde het Frans Hals Museum te vertalen zorgde dit wederom voor een piek in het mediabereik.

WEBSITE

Naar aanleiding van het Customer Experience traject heeft bureau CG met een testpanel de gebruiksvriendelijkheid van de website onderzocht. Dit leidde tot een verbeterplan, dat vanaf eind 2021 wordt doorgevoerd.

ONLINE TICKETING/SALES

In 2021 zijn de eerste stappen gezet om ook Destination Management Companies en touroperators online te bedienen.

ACTIVITEITEN

Vanwege de sluitingen door lockdowns, is actief ingezet op online zichtbaarheid. Tijdens de lockdowns werd er met verschillende partners samengewerkt om ook met een gesloten museum op andere manieren ons publiek zingeving te bieden door kunst. Directeur Ann Demeester gaf college kunstgeschiedenis in twee reeksen voor de School of Life. Dit genereerde veel aandacht voor het museum, wat mede versterkt werd door winacties. Van 26 maart t/m 23 april organiseerde poppodium Patronaat samen met verschillende culturele instellingen en (podium) fotografen in Haarlem de wandeling *Walk This Way*. Het Frans Hals Museum deed als enige museum

mee en stelde portretfoto's van Haarlemse artiesten tentoon achter de ramen van locatie Hof. Op 13 april gaf Hoofd Collecties Marringje Rikken in *Nederland Unlocked* een online college over Frans Hals en *De Magere Compagnie*. Het college werd via Youtube 940 keer bekeken. Het Frans Hals Museum deed in april 2021 ook mee aan de campagne 'Kunsthonger' van Amsterdam&Partners, om het belang van de heropening van de musea onder de aandacht te brengen. Voor de deur van locatie Hof werd een video opgenomen waarin een Haarlems gezin vertelde waarom museumbezoek belangrijk voor hen is.

FRANS HALS VOOR THUIS

Met de webpagina Frans Hals voor thuis vonden bezoekers inspiratie en activiteiten voor thuis, waarin we hen uitdaagden om zelf kunst te maken. Zo konden zij ook thuis anders kijken en meer zien. De activiteiten bestonden bijvoorbeeld uit de fotowedstrijd *Zie Jezelf Anders*, een mini-tekenworkshop door kunstenaar Jelle Strikwerda en een kleurplaat van de schuttersstukken.

ZIE JEZELF ANDERS – ONLINE FOTOWEDSTRIJD

Om publiek online te blijven inspireren tijdens de lockdown organiseerde het Frans Hals Museum van 5 januari t/m 28 februari samen met kunstenaar Angela Tellier de online fotowedstrijd '*Zie jezelf anders*'. Dat

“Wat een eer dat mijn fotoinzending in hetzelfde gebouw mag zijn als het werk van Frans Hals!! Dank jullie wel! Hopelijk kunnen musea snel weer de deuren openen.”

Rosa Navarro (gedeelde 2e plaats)

inzendingen van de fotowedstrijd ook tentoongesteld in Studio F, zodat bezoekers er ook nog aan mee konden doen. Daarbij is op de website een aparte webpagina aangepakt, specifiek gericht op de winnende inzendingen en de educatieve video met foto-opdracht.

er behoefte was aan zo'n creatieve activiteit voor thuis, bleek uit de bijna 600 inzendingen van mensen die de uitdaging van de wedstrijd aannamen en een zelfportret maakten zonder nadruk te leggen op hun gezicht.

Tijdens een online prijsuitreiking zijn op 22 maart de winnaars van de fotowedstrijd bekendgemaakt. Uit de vele inzendingen zijn de foto's van Brenda Onana, Rosa Navarro en Jasmijn door de jury geselecteerd als beste inzendingen. Het stijlvolle, mysterieuze portret *In mijn duisternis* van Brenda Onana werd verkozen tot winnaar van de hoofdprijs: een persoonlijke fotoworkshop door Tellier. Vanwege het overweldigende aantal inzendingen en de kwaliteit ervan, kozen juryleden Ann Demeester, kunstenaar Angela Tellier en Kirsten van de Haarlemse Kinderraad ieder ook een persoonlijke favoriet. Zowel de drie winnende foto's als de eervolle vermeldingen waren vanaf de heropening van het museum in juni door alle bezoekers aan locatie Hof te bekijken in Studio F. Deze wedstrijd werd gepromoot via een lokale outdoor en out-of-home campagne, social media campagne, partnermailing, advertentiecampagne en actieve persbenadering.

Zodra het museum heropende, zijn de winnende

RESULTATEN

Deelname:

- 586 inzendingen

Bereik:

- 7257 sessies op de [webpagina](#) en 1096 sessies op de [prijsuitreiking pagina](#)
- Gemiddeld 1.02 minuut op de pagina
- 46 vermeldingen in nieuwsmedia met een gezamenlijk bereik van 1.247.865
- 69 vermeldingen op social media (excl. LinkedIn)
- 258.456 impressies betaalde social campagne

Presentatie:

- 2.232 sessies op de webpagina
- Gemiddeld 1.24 minuut op de pagina
- 2409 sessies op de opdracht-pagina

EDUCATIE EN PUBLIEK

Team EP brengt het motto van het museum 'Anders kijken, meer zien' in de praktijk. Dit gebeurt aan de hand van doelgroepgerichte interpretatie en met

“Het Frans Hals Museum heeft een groot voordeel qua collectie, de schilderijen zijn zo levendig”

Docent VMBO in het behoefteonderzoek 2021

Naar aanleiding van het impactonderzoek onderwijs van najaar 2020 en het CX traject is de onderwijsstrategie aangescherpt. Om beter aan te sluiten op de behoeftes van het onderwijs startten er vanaf 2021 twee trajecten: betrouwbare feedbackregistratie om de kwaliteit te monitoren en een onderwijsraad om niet voor, maar met het onderwijs samen te werken. In coronatijd was het daarnaast uitdagend om in beeld te blijven bij scholen. Daarom is het marketingplan aangescherpt, wat onder andere leidde tot 54% meer inschrijvingen voor de onderwijsnieuwsbrief.

In november deed het museum een oproep aan docenten uit het primair en voortgezet onderwijs om zich aan te melden voor de Frans Hals Museum Onderwijsraad. Het doel van de onderwijsraad is om door co-creatie nog beter aan te laten sluiten op de wensen van het onderwijs. De onderwijsraad helpt het museum een directe band te onderhouden met scholen door te peilen waar de motivatie, impact, verwachtingen en behoeftes zitten. Bovendien kunnen de leden samen met hun leerlingen nieuwe programma's en lesmateriaal testen vóórdat het beschikbaar wordt gemaakt. De onderwijsraad wordt in januari 2022 officieel geïnstalleerd.

PRIMAIR EN VOORTGEZET ONDERWIJS

Vanwege coronabeperkingen konden veel minder leerlingen dan in voorgaande jaren het museum bezoeken. De focus lag op het doorvoeren van verbeteringen naar aanleiding van het impactonderzoek onderwijs. Het aanbod voor het primair onderwijs is ingedikt en beter afgestemd op de behoeftes en kerndoelen uit het onderwijs. Daarnaast is de interactieve rondleiding bij de collectiepresentatie *Haarlemse Helden. Andere Meesters* voor het voortgezet onderwijs vernieuwd, zodat deze

educatieve programma's en programmering die specifieke doelgroepen bij het museum betrekken. Groepsbezoek was vanwege coronamaatregelen een groot deel van het jaar niet mogelijk. Desondanks is er hard gewerkt aan het strategisch uitdiepen en verduurzamen van de wijze waarop het publiek wordt betrokken bij de missie van het Frans Hals Museum.

ONDERWIJS

Het Frans Hals Museum wil elk Haarlems kind bereiken. Elk Haarlems kind gaat naar school daarom richt het museum zich actief op het onderwijs om deze groep te bereiken. Het onderwijs is een afspiegeling van alle Haarlemmers. Via het onderwijs wordt zo de diversiteit en inclusie van het museum vergroot en verstevigd, en kan de drempel voor toekomstig bezoek worden verlaagd.

beter aansluit bij de kerndoelen van het onderwijs en de belevingswereld van de leerlingen.

Ook is gestart met de ontwikkeling van een eindexamentraining, die vanaf schooljaar 2021/22 wordt aangeboden.

DIGITAAL ONDERWIJS

Door coronabeperkingen groeide de vraag van scholen naar digitaal aanbod. Lotte Baltussen (adviseur digitale cultuureducatie) heeft voor het Frans Hals Museum een onderzoek uitgevoerd naar de behoefte van scholen aan digitaal aanbod van het Frans Hals Museum. Met de opgedane inzichten is besloten om samen met JvTv Media een serie video's voor PO en VO te ontwikkelen, die in 2022 vanuit de kanalen van het Frans Hals Museum worden aangeboden.

VOUCHER

Om de brug te slaan tussen onderwijs en

thuis krijgt elke deelnemer aan onderwijs- of inclusieprogramma's vanaf oktober 2021 een voucher om gratis een volwassene mee te nemen naar het museum. Bezoekers tot 18 jaar hebben al gratis entree.

FAMILIES

VAKANTIEAANBOD

In de herfstvakantie werd ingezet op extra aanbod voor families met kinderen. Zij konden meedoen met een speciale familietour, en deelnemen aan de familieworkshop 'De losse toets van Frans Hals en Jacob Jordaens'.

KINDERAANBOD

Naar aanleiding van publieksonderzoek is het familieboekje omgebouwd tot een meer handzame speurtocht, waarmee kinderen hoogtepunten uit de tentoonstelling *Thuis bij Jordaens* én de vaste collectie ontdekken.

PUBLIEKSBEGELEIDING

BETEKSTING

Er is een stylesheet voor beteksting ontwikkeld, waarmee beter gestuurd kan worden op toegankelijke en inclusieve zaalteksten.

AUDIOTOUR

De audiotour, die via gebruiksvriendelijke GuideID Podcatchers in vier talen gratis beschikbaar is voor bezoekers van Hof, werd door 78% van de bezoekers beluisterd. Vanwege de grote vraag naar informatie over het gebouw is een aantal stops over het monumentale pand toegevoegd.

BEGELEIDE PROGRAMMA'S

Het beleid voor begeleide programma's voor jong en oud is in 2021 herzien, zodat het publiek beter weet wat het wanneer kan verwachten en de interne logistiek hier beter op kan anticiperen. Vanaf najaar 2021 worden in alle vakanties (behalve de zomervakantie) kinderactiviteiten aangeboden. Ook worden wekelijkse instaptours, inleidingen en rondleidingen voor volwassenen aangeboden. Vanwege coronarestricties zal dit in 2022 verder worden uitgerold.

“Ik ben niet opgegroeid met kunst of museumbezoek. De audiotoelichting bracht de kunst voor mij tot leven.”

Gebruiker van de audiotour

MUSEUMDOCENTEN

Het Frans Hals Museum werkt met speciaal getrainde museumdocenten, die publiek stimuleren om anders te kijken en meer te zien. Zo kan het museum de brug slaan naar de brede diversiteit van publieksgroepen en hen helpen om zelf betekenis uit de kunst te halen. Het afgelopen jaar heeft het Frans Hals Museum zijn poule met museumdocenten vernieuwd, in samenwerking met cultureel uitzendbureau Hôtes Culture. Zes nieuwe museumdocenten werden in augustus getraind en ingewerkt op alle onderwijsprogramma's en op alle reguliere publieksprogramma's voor volwassenen en families met kinderen.

FONDSENWERVING EN RELATIEBEHEER

Het Frans Hals Museum werft fondsen voor bijvoorbeeld tentoonstellingen, aankopen, restauratie en onderzoek, en publieksprogrammering. In 2021 bleef corona daarbij een grote rol spelen: er moest veel worden aangepast vanwege lockdowns en beperkte heropeningen. Over deze aanpassingen en de gevolgen was overleg met ondersteunende partijen: hun flexibiliteit en bereidheid om de kunstwereld op nieuwe manieren te helpen, was tot grote steun voor ons. Ook onze Beminnaers, Roemers, Vrienden en andere gevers willen we daarvoor nadrukkelijk danken. Juist in deze omstandigheden is al die steun van groot belang.

In 2021 bleef de noodzaak voor het museum onverkort bestaan om een relatief hoog eigen aandeel aan externe financiële ondersteuning te vinden. Dat is in 2021 opnieuw gelukt. Zonder al deze bijdragen zouden programma en activiteiten van het Frans Hals Museum echt lastiger te realiseren zijn, en daarvoor zijn wij dan ook zeer dankbaar.

CORONA: EXTRA STEUN

Vanwege de kaalslag in de kunstwereld door corona, sloegen fondsen en overheden de handen ineen en boden noodhulp. Het Frans Hals Museum mocht in 2021 een aandeel hierin ontvangen. Om te beginnen vanuit de (in 2020 gestarte) compensatieregeling van het Ministerie van OCW via Mondriaan Fonds: hard nodig en heel welkom. De Vereniging Rembrandt gaf samen met Turing Foundation een bijdrage om een collectiestuk uit te lichten. Dit deden wij letterlijk door de interne verlichting van ons *Pronkpoppenhuis* te vernieuwen.

Het Mondriaan Fonds bood met de Coronaregeling Medewerkers Collectiebeleid ondersteuning voor een inhaalslag in collectiebeheer bij de registratie en

standplaatsing. Het museum wil zijn collectie in de komende jaren meer centraal stellen, en deze hoognodige eerste grote stap maakt dit mogelijk. Fonds 21 maakte onder de naam Fonds 21 EXTRA, vijftien miljoen euro vrij voor initiatieven om de coronacrisis het hoofd te bieden, sectoren toekomstbestendig te maken en verschraving van het aanbod tegen te gaan. Het Frans Hals Museum mocht hieruit een prachtige bijdrage ontvangen waarmee komende jaren de Inspire Fellowships worden gerealiseerd. Hiermee maken we het museum op nieuwe manieren relevant voor het museumpubliek van de toekomst. Verder stelde CAOP in samenwerking met het Mondriaan Fonds een HR Voucher beschikbaar. Hierdoor kon het museum zijn HR doorlichten op inclusie en diversiteit.

MUSEUM IN BLOEI

De zalen van het Frans Hals Museum worden in het voorjaar traditioneel voorzien van spectaculaire bloemcreaties, maar vanwege corona liep het anders. De heropening in juni werd gesierd door bloemarrangementen door het Vip's team van de Vrienden o.l.v. Vibeke Struben. In de zomer werd

de Hoftuin tijdelijk ingevuld, vooruitlopend op zijn herinrichting. Ook rond kerst werden de museumzalen feestelijk groen aangekleed. Dankzij steun van de Vereniging van het Frans Hals Museum en de VriendenLoterij.

ACTIVITEITEN

In 2020 begon het museum aan de serie *Kunst van Kritiek met Beeldmacht*, maar werd na een week overvallen door de eerste lockdown ooit. Educatie en randprogrammering konden in 2021, deels op een andere manier, toch worden gerealiseerd. Dit gold ook voor inspanningen om het digitaal bereik van het museum in het onderwijs verder te verbeteren. Met genereuze bijdragen van J.C. Ruigrok Stichting, Rabobank Stimuleringsfonds en Stichting Burgerweeshuis Haarlem, kon gratis busvervoer naar de museumworkshop *Beeldbazen* worden aangeboden. Helaas kwamen die workshops in 2021 door corona vrijwel tot stilstand en moest daardoor ook het busvervoer worden doorgeschoven naar 2022, inmiddels is hier een start in gemaakt.

VRIENDENLOTERIJ

Het Frans Hals Museum ontvangt van de VriendenLoterij jaarlijks de vaste bijdrage van €200.000: een grote steun bij bijvoorbeeld aankopen en tentoonstellingen, waarvoor we zeer dankbaar zijn. Van 2008 t/m 2021 heeft het museum totaal circa €4.700.000 mogen ontvangen, waardoor het museum ook in 2021 bijzondere tentoonstellingen als *Thuis bij Jordaens* en uitzonderlijke aankopen kon realiseren.

Ook genereerde de VriendenLoterij in 2021 voor de kunstwereld welkome aandacht in coronatijden met verschillende acties. Bijvoorbeeld de Museummaand, waarin VIP-KAARTHouders gratis introducées mee konden nemen, vlogs en de podcastserie Topstukken. De VriendenLoterij kende het museum in 2018 een prachtige extra bijdrage van €496.000 toe, vanwege de samenvoeging van Hof en Hal. Omdat de gemeente deze plannen niet steunde, moesten ze echter worden stopgezet. Het museum kreeg van de VriendenLoterij gelegenheid om de besteding aan te passen, en in 2021 zijn nieuwe plannen hiervoor uitgewerkt: in 2022 wordt in Hof een bijzondere binnentuin geopend.

PARTICULIERE GEVERS: BEMINNAERS, ROEMERS EN VRIENDEN

Het Frans Hals Museum is zeer blij met zijn

Beminnars –betrokken particulieren die zich als begunstigers aan het museum verbinden. Hun ruimhartige steun – jaarlijks vanaf €1.500 – maakt het mede mogelijk om tentoonstellingen met (inter)nationale allure te programmeren. In het Beminnarsfonds worden nu middelen opzijgezet voor de tentoonstelling over Maarten van Heemskerck in 2024. Eén van onze Beminnars stopte na diens vijfjarige periode, en er werden twee nieuwe Beminnars geworven, zodat 2021 werd afgesloten met 31 Beminnars (zijnde een totaal van 59 personen) die een gemiddelde donatie van €2.290 schonken. Deze gulle kunstliefhebbers zijn enorm belangrijk voor het museum en daarom openen wij voor hen graag af en toe deuren die voor anderen gesloten blijven. In 2021 deden we dat in het voorjaar met een online bijeenkomst over Heemskerck. Gelukkig konden we elkaar ook een aantal keren live ontmoeten: vanwege de aankoop van het werk van Patricia Kaersenhout, bij de aftrap van *Gezichten van Noord-Holland*, en de VIP-opening van *Thuis bij Jordaens*. Wij zijn zeer dankbaar voor hun steun. We hopen hen in 2022 weer vaak te zien en het aantal Beminnars uit te kunnen breiden. Ook de steun van de Vereniging van Vrienden van het Frans Hals Museum en de Roemers is van groot belang voor het museum, en wij danken hen voor de ruimhartige ondersteuning in 2021. Meer informatie vindt u verder in dit jaarverslag.

Een klein aantal (particuliere) gevers en fondsen biedt steun over langere termijn aan het Frans Hals Museum. Daarnaast kwamen in 2021 vele eenmalige donaties bij het museum binnen, bijvoorbeeld bij het boeken van entreebewijzen. Ook werden er objecten geschonken. Deze gulle giften – groter of bescheiden, helpen het museum echt concreet en direct!

Het Frans Hals Museum is met enige regelmaat erfgenaar van geldbedragen of voorwerpen van waarde. Dit wordt zeer gewaardeerd en aanvaardt het museum in dank. In 2020 startte het Frans Hals Museum samen met drie Haarlemse instellingen (Teylers Museum, Stadsschouwburg & Philharmonie Haarlem en Toneelschuur) de nalatenschaps campagne, *Geef toekomst aan cultuur in Haarlem*, om bewustzijn te creëren en aandacht te vragen voor de mogelijkheid, noodzaak en het plezier van geven en nalaten aan kunst en cultuur in Haarlem. Ook in 2021 werd op bescheiden schaal aandacht gevraagd voor dit onderwerp.

SAMENWERKINGS- VERBANDEN

Het Frans Hals Museum werkt samen met tal van lokale, nationale en internationale partners. Het bundelen van krachten en het uitwisselen van expertise met deze partners is essentieel onderdeel van het bereiken van onze doelstellingen.

Opnieuw werden samenwerkingsverbanden dit jaar vaak virtueel en op afstand onderhouden, maar daardoor niet onverminderd voortgezet. Op het gebied van diversiteit en inclusie werden in 2021 belangrijke stappen gezet, bijvoorbeeld middels de samenwerkingsverbanden in het kader van het bereiken van elk Haarlems kind, het verlagen van de drempel voor museumparticipatie, *Gezichten van Noord-Holland* en *Musea Bekennen Kleur*.

INTERNATIONAAL

Op (inter)nationaal niveau stond het bruikleenverkeer door de pandemie op een laag pitje maar werden de informele contacten warm gehouden. De permanente uitwisseling met Museum Leuven en MASP (Museu de Arte de Sao Paulo) werd gecontinueerd, wat o.a. zal resulteren in gezamenlijke tentoonstelling van Anna Bella Geiger, pionier van Braziliaanse kunst in 2022.

NATIONAAL

Met diverse collega's, verbonden aan de Museumvereniging, werd in het kader van het omgaan met de impact van corona intensief contact gehouden en gewerkt aan een gezamenlijke lobby richting rijks- en provinciale overheid.

CONSERVERING

Samen met 15 andere museale collecties, de

Universiteit van Amsterdam (UvA) en de Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE) heeft het Frans Hals Museum deelgenomen aan een grootschalig samenwerkingsproject voor conservering van museale fotografiecollecties in Nederland, waarvan het initiatief is genomen door SBMK, Stichting Behoud Moderne Kunst. Het doel van het Project Collectiekennis 2.0/ Fotografie is om de fotografische kunstwerken in Nederlandse museale collecties duurzaam te conserveren. Museummedewerkers hebben een training gevolgd om foto's te identificeren en zijn daarna aan de slag gegaan met de eigen collectie.

TRAININGEN

In 2021 hoste het museum opnieuw een training van VTS Nederland. Samen met penvoerder Reinwardt Academie en partners Scheepvaartmuseum, Van Gogh Museum, LKCA en de Erfgoed Academie is het Frans Hals Museum een project gestart voor een nieuwe rondleidtraining om diversiteit onder rondleiders te bevorderen. De eerste pilots zullen begin 2022 plaatsvinden. Het Frans Hals Museum gebruikt o.a. Visual Thinking Strategie om publiek anders te laten kijken en meer te laten zien.

MUSEA BEKENNEN KLEUR

Het Frans Hals Museum is een van de oprichters van het in 2020 gestarte initiatief *Musea Bekennen Kleur*. Doel van deze samenwerking is om Nederlandse erfgoedinstellingen duurzaam te verenigen in hun streven om diversiteit en inclusie te verankeren in het DNA van de erfgoedsector. Als één van de founders

is het Frans Hals Museum nauw betrokken bij de ontwikkeling van een gemeenschappelijk manifest en een landelijk uit te rollen onderwijspakket. Sinds de start 2020 met dertien musea hebben nog achttien andere musea zich aangesloten. De intensieve reflectiesessies vormen een eerste stap op weg naar organisatiebreed inclusiebeleid, dat het Frans Hals Museum in 2022 wil formuleren als onderdeel van het nieuwe meerjarenplan.

Samen met andere musea, leerkrachten en experts van *Musea Bekennen Kleur* is in 2021 het lespakket *De kunst van het doorgeven* ontwikkeld. Hiervoor zijn op tien basisscholen in Nederland pilots uitgevoerd. In Haarlem deden leerlingen mee van groep 7 en 8 van de Mgr. Huibersschool. In de lessenreeks ontdekken leerlingen wat culturele diversiteit is, hoe het tot uiting komt en waarom het belangrijk is. Leerlingen denken actief na over hun eigen achtergrond in relatie tot de historische voorwerpen en kunst zoals die in het Frans Hals Museum te zien zijn.

REGIONAAL

In de Metropoolregio Amsterdam neemt het Frans Hals Museum deel aan het Overleg Amsterdamse Musea, het Marketing Overleg Amsterdamse Musea en het Educatie Overleg Amsterdamse Musea. Het museum is eveneens onderdeel van het Miniconvent, een informeel verband van alle Nederlandse musea met een internationaal gerenommeerde collectie hedendaagse kunst.

Het Amsterdam Museum was een partner op twee fronten, met de gedeeltelijk detachering van conservator oude kunst Norbert Middelkoop en het aangaan van het eerdergenoemde vierjarige BIS-partnerschap Gezichten van Noord-Holland.

Met het Stedelijk Museum Alkmaar werd verder gewerkt aan de unieke overzichtstentoonstelling rondom leven en werk van Maarten van Heemskerck, waarvan prof. dr. Ilja Veldman de gastcurator is en Friso Lammertse, conservator 17de-eeuwse Nederlandse schilderkunst van het Rijksmuseum, het Frans Hals Museum adviseert. Voor het meerjarige restauratie- en onderzoeksproject rond vier schilderijen van Maarten van Heemskerck in de collectie van het Frans Hals Museum, is samengewerkt met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Samen is materiaaltechnisch onderzoek uitgevoerd, waaronder MA-XRF opnamen en analyses van dwarsdoorsneden.

IMC WEEKENDSCHOOL EN JINC

In 2021 is voorwerk gedaan voor langdurige partnerschappen, die het museum vanaf 2022 zal aangaan met IMC Weekendschool en JINC. IMC Weekendschool organiseert een speciaal zomerprogramma voor kinderen die niet op zomervakantie kunnen. In juli bezochten leerlingen van IMC on Tour Summer School het Frans Hals Museum.

“De leerlingen van ons programma IMC On Tour zijn nog druk bezig om de Nederlandse taal vaardig te worden. In het Frans Hals Museum is er gelukkig een universele taal die iedereen kan spreken: de taal van kunst.”

Jildou Feenstra, Stichting IMC Weekendschool

LOKAAL

Op lokaal niveau continueert het Frans Hals Museum het overleg en de samenwerking met de andere Haarlemse culturele instellingen. Onder meer in de vorm van het zogenaamde C9-overleg, dat ook in coronatijd wekelijks contact met elkaar heeft. Daarnaast heeft het Frans Hals Museum de bijzondere samenwerking met de Toneelschuur, Teylers Museum en de Stadsschouwburg & Philharmonie Haarlem wat de werving van nalatenschappen betreft succesvol voortgezet. De banden met Haarlem Marketing zijn ook tijdens de lockdowns aangehaald. Daarnaast is het Frans Hals Museum een actieve partner in de binnenstad. De adjunct-directeur treedt op als vertegenwoordiger van de culturele sector in de Centrum Management Groep, een samenwerkingsplatform van publieke en private partijen dat tot doel heeft de binnenstad van Haarlem economisch sterker, duurzamer, aantrekkelijker, bekender en beter bereikbaar te maken. De algemeen directeur neemt deel aan de BIZ Binnenstad, met ruim 1.100 ondernemers wordt pre-en post corona binnen dit gremium samengewerkt aan meer bezoekers, langere verblijven en hogere bestedingen in de binnenstad. In 2021 is er in opdracht van de gemeente Haarlem een studie door ToornendPartners gedaan naar een Nieuw Haarlems Depot. Naast het Frans Hals

Museum zitten hierin het Noord-Hollands Archief, Bureau Archeologie van de gemeente Haarlem, Museum van de Geest, Teylers Museum en de gemeente Velsen. Doel is om een gezamenlijk depot te realiseren waarin voor bepaalde functies en ruimten wordt samengewerkt, voor een efficiënt gebruik en exploitatie.

Ook de samenwerking met de Stichting Elisabeth van Thüringenfonds, werd gecontinueerd.

CLEEFF

In 2020 is Cleeff horecapartner geworden van het Frans Hals Museum. Op 5 juni 2021 mochten museum en horeca weer open voor publiek, waardoor deze samenwerking pas in 2021 invulling heeft gekregen. Tijdens de lockdowns heeft het museum bij Cleeff uit solidariteit geen huur in rekening gebracht. Frans Hals Museum is bijzonder blij met de invulling van deze nieuwe samenwerking en ons publiek is enthousiast over de huisgemaakte gerechten en sfeer bij Cleeff Frans Hals.

HAARLEM MARKETING

Op gebied van online ticketing/sales is in november de pilot gestart met Haarlem Tickets, onderdeel van Haarlem Marketing. In het kader van de 'Haarlem Midweek' campagne van Haarlem Marketing werden opnames voor een commercial gedaan in Hof en heeft het Frans Hals Museum meegedaan in het kortingsboekje met een actie op beide locaties. Bezoekers konden met de actievoucher een tasje met een poster en een ansichtkaart ophalen. Ook is er een gezamenlijke advertorial verschenen in NS Spoor Magazine.

FRANS HALS HOFTUIN

Voor de tijdelijke inrichting van de binnentuin van locatie Hof werden verschillende partners betrokken, waaronder Stichting Doe-Tuinen. Bezoekers konden in de zomer van 2021 meer over het gebouw ontdekken met een extra stop in de audiotour. Tevens konden zij foto's maken bij de Muurmeester van een schuttersstuk uit het museum.

MUURMEESTERS

Sinds mei 2021 is het Frans Hals Museum trotse partner van Muurmeesters en is de collectie Haerlemsche Meesters te koop: hoogwaardige reproducties van topstukken uit de collectie van het Frans Hals Museum voor bij jou aan de muur. Het museum kan hierdoor de collectie toegankelijk maken op plekken waar de kwetsbare kunstwerken zelf niet getoond kunnen worden. Voor de gezamenlijke lancering bezochten interieurstylisten het Frans Hals Museum en deelden hun ervaring hierover op social media. Ook in RTL Z was aandacht voor de samenwerking. In een aantal Haarlemse horecazaken zijn de werken uit onze collectie als Muurmeester te zien.

JEUGDEVENEMENTEN

Op 23 oktober deed het Frans Hals Museum mee aan de Haarlemse Museumnacht Kids, een evenement speciaal voor gezinnen met kinderen tussen de 4 en 12 jaar, met als doel kinderen te laten ervaren hoe leuk een museum is. In totaal namen ruim 900 bezoekers deel aan uiteenlopende programmaonderdelen: van een Ondersteboventour en verhalen op zaal, tot een speurtocht en een workshop 'maak je eigen expeditietas'. Op 6 en 7 november deed het Frans Hals mee aan de Kinderkunstlijn. De Kinderkunstlijn is onderdeel van het evenement 'Kunstlijn Haarlem', waarbij galeries, musea, kerken en andere culturele locaties hun deuren openen voor publiek. Het Frans Hals Museum bood op beide dagen een gratis workshop 'Schilderen als Frans Hals' aan.

PERSONEEL EN ORGANISATIE

Eind 2021 kende het museum een formatie van 31 fte verdeeld over 39 medewerkers. Daarnaast heeft het museum gebruik gemaakt van de inzet van medewerkers via Paswerk, uitzendbureaus Ervaren Jaren en Hôtes Culture en diverse ZZP'ers. Er is een ruimhartig stagebeleid gevoerd, zodat meerdere studenten tijdens hun studie al enige werkervaring hebben opgedaan. Het museum kende in 2021 een aantal personele wisselingen.

PERSONEELSLEDEN

DIRECTIE

Ann Demeester – directeur
27-03-1975

Haar nevenfuncties zijn:

- Sinds 2020: Bijzonder hoogleraar Kunst en Cultuur, Anton van Duinkerken leerstoel, aan de Radboud Universiteit, Nijmegen
- Sinds 2020: bestuurslid van de BIZ Haarlem, Bedrijven Investeringszone Binnenstad Haarlem
- sinds 2017: bestuurslid van De Vleeshal in Middelburg, centrum voor hedendaagse kunst;
- sinds 2009: bestuurslid van de Stichting Akhet/ Uitgeverij Octavo, verantwoordelijk voor uitgaven van Nederlandse vertalingen van filosofen als Schiller, Rancière, Deleuze en Daney.

Margot Gerené – adjunct-directeur ad interim (tot 1 juni 2021)

Paul Stork – Adjunct directeur (vanaf 1 juni 2021)
06-12-1962

Zijn nevenfuncties zijn:

- Sinds 1-1-2021: Stichting OpusOne, Ridderspoor (Zakelijk leider)
- Sinds 10-12-2020: Stichting Nature is Good (Voorzitter/Bestuurslid)
- Sinds 30-1-1992: Ir. P.J. Stork Beheer BV (Directeur)
- Sinds 27-1-2018: Vereniging Vrienden van het Concertgebouw en het Concertgebouworkest (Penningmeester/Bestuurslid)
- Sinds 26-8-2013: Vereniging Kinselmeerzicht (Penningmeester/Bestuurslid)

SECRETARIAAT

Minke Sluiter – directie assistent

Judith Harren – administratief secretariael medewerker

Roxana Srodzinski – administratief secretariael medewerker (tot 1 december 2021)

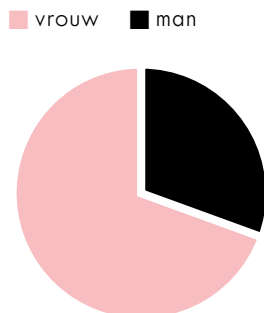
Margot van der Heide – administratief secretariael medewerker (vanaf 1 december 2021)

FONDSSENWERVING EN RELATIEBEHEER

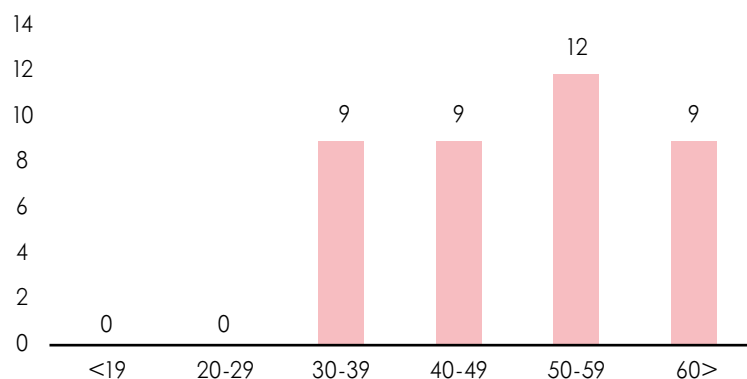
Annette Mullink – hoofd fondsenwerving en relatiebeheer

VERDELING GESLACHT

(peildatum 22/12/2021)

VERDELING LEEFTIJD

HR

Gwen Nijbroek-Breuer – HR adviseur

AFDELING COLLECTIES

Marrigje Rikken – hoofd collecties

Karien Beijers – registrar collectie

Liesbeth Abraham – restaurator

Mireille te Marvelde – restaurator

Jessica Roeders – restaurator

Erik van Rossum – depotbeheerder

Roxana Srodzinski - medewerker collectiebeheer
(vanaf 1 december 2021)

AFDELING PRODUCTIE TENTOONSTELLINGEN

Marthe Kes – junior registrar (tot 1 februari 2021)

CONSERVATOREN

Melanie Bühler – conservator hedendaagse kunst

Norbert Middelkoop – conservator oude kunst a.i.
(vanaf 1 juni 2021)

AFDELING PUBLIEK

Marthe de Vet – hoofd publiek

Geert-Jan Davelaar – coördinator educatie en
publieksbegeleiding

Meike Scholten – coördinator educatie en
publieksbegeleiding

Maaïke Koeten – medewerker marketing en communicatie

Sarah van Bodegraven – medewerker marketing en
communicatie

Andrada Simo – medewerker participatie Gezichten
van Noord Holland

AFDELING FINANCIËN

Jasper Veeneman – hoofd financiën en control

Rita Weijers – financieel administratief medewerker

FACILITAIRE DIENSTVERLENING

John Buch – hoofd facilitaire dienstverlening

Herman Bessels – technisch medewerker klimaat en
verlichting

Ulric Roldanus – medewerker technische dienst

Wilfred Zwart – medewerker technische dienst

HOSPITALITY & BEVEILIGING

Magdalena de Hoog – hoofd hospitality en beveiliging

Ayla Nakken – teamcoördinator hospitality en
beveiliging

Koen Wensveen – teamcoördinator hospitality en
beveiliging

Laura Alting – medewerker hospitality en beveiliging

Sandy Bersee – medewerker hospitality en beveiliging

Louise van Dam – medewerker hospitality en beveiliging

Piet Hoogland – medewerker hospitality en beveiliging

Annelies de Nijs – medewerker hospitality en beveiliging

Gerard Nijssen – medewerker hospitality en
beveiliging/medewerker technische dienst

Ben Suringbroek – medewerker hospitality en beveiliging

Monique Wentink – medewerker hospitality en
beveiliging

Pauline Wijker – medewerker hospitality en beveiliging

ONDERNEMINGSRAAD

Karien Beijers

Judith Harren

Ulric Roldanus

Erik van Rossum

Paulien Wijker

INHUUR VIA HÔTTES CULTURES, ERVAREN JAREN,
PASWERK

Max de Bakker
Valerie Boom
Anja Brakman
Charlotte de Bruijn
Vivian Dierickx
Rob van der Dussen
Mirella Hadzic
Dylan Hulzing
Lia Kijzer
Daan Knijnenburg
Fred Lagerweij
Melinda Leurs
Rob Jon Ming
Sabine Nijbroek
Christina Peralta
Bob Smit
Belga Tamayo Ramirez
Claudia Zunnebeld

INHUUR VIA ZZP EN DETACHERING

Jannemieke van Dieren
Katinka Duffhuis
Tim van 't Hoff
Claudia Hofstee
Wendy Jansen
Maarten de Leede
Suzanne Plaum
Herman van Putten
Sietske Rooda
Michelle Roos
Charlotte Rulkens
Amber van Schagen
Rowan Stol
Hannah Wahab-Hueting

STAGIAIR(E)S EN WERKERVERINGSPLAATSEN

Jasmine Boevé
Kate Darnton
Roísín Douglas
Christa Molenaar

MUSEUMDOCENTEN

Antoinette Andriese
Marius Bruin
Aletta van Heems
Levi Jacobs
Annemijn Leguijt
Iris Plessius
Renée Roebbers

GOVERNANCE EN GEDRAGSCODES

Het Frans Hals Museum onderschrijft de principes van de drie gedragscodes: Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit & Inclusie en de Fair Practice Code. Tijdens de vergaderingen van de Raad van Toezicht worden deze codes ten minste eenmaal per jaar geëvalueerd en besproken. Binnen het managementteam wordt dit onder andere gedaan tijdens de behandeling van de risicobeheersing, waar deze codes ook deel van uitmaken.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

De Governance Code Cultuur hanteert acht principes, die grotendeels zijn verankerd in de statuten van de Stichting Frans Hals Museum. Ook past het museum alle aanbevelingen uit de code toe en zijn er geen uitzonderingen die uitleg behoeven. In dit jaarverslag komt de verantwoording van deze acht principes in verschillende hoofdstukken aan bod.

Het Frans Hals Museum is een stichting zonder winstoogmerk, met als doel het registreren, bewaren, conserveren, verrijken, documenteren, publiceren, onderzoeken, presenteren en vervreemden van kunstwerken op het gebied van beeldende kunst; dit is vastgelegd in de statuten. Het bestuur van de stichting vindt plaats aan de hand van het Raad van Toezicht-model, zoals beschreven in de Governance Code Cultuur 2019.

De algemeen directeur van het Frans Hals Museum is verantwoordelijk voor de strategie en de operationele gang van zaken. In samenwerking met de adjunct-directeur draagt de algemeen directeur zorg voor een goede naleving van de wet- en regelgeving, zowel op artistiek, erfgoedkundig als op zakelijk en op personeelsgebied.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op de uitvoering van het goedgekeurde beleid en de kwaliteit van de organisatie en het management. De statuten van de stichting zijn leidend voor de uitvoering van het bestuur en zijn daar waar nodig aangevuld met drie reglementen: een Directiereglement, een Raad van Toezichtreglement en een Auditcommissiereglement. In de reglementen wordt aandacht besteed aan transparantie, integer handelen, verdeling van verantwoordelijkheid, onderlinge rolverdeling (bestuur versus toezicht) en voorkoming van belangenverstrengeling.

De beloning van de directie wordt jaarlijks door de accountant getoetst aan de Wet Normering Topinkomens. De nevenfuncties van de algemeen directeur worden ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht. De nevenfuncties van de adjunct-directeur worden vooraf door de directeur goedgekeurd en ter informatie aan de Raad van Toezicht voorgelegd.

RAAD VAN TOEZICHT

De Raad van Toezicht van de Stichting Frans Hals Museum was in 2021 als volgt samengesteld:

Frans Corpeleijn (voorzitter) - Voorheen (managing) partner Stibbe advocaten; thans toezichthouder bij verschillende ondernemingen in Nederland.

Hendrik Driessen - Voorheen directeur en hoofdconservator De Pont museum, thans voorzitter, voorzitter bestuur Huis Marseille, museum voor fotografie, lid Raad van Adviseurs vereniging Rembrandt, lid College van Kapittel Grote Kerk Breda, curator Biënnale Kunst in de Heilige Driehoek.

Bartout Gieben - Partner bij RAGE, bestuurder, toezichthouder en private equity investment manager, bestuurslid van Keep an Eye Foundation.

Mireille Kok (tot mei 2021) - Voorheen marketing & exploitatiemanager science museum NEMO, zakelijk manager Droog Design, verschillende managementfuncties bij de Koninklijke Bibliotheek; thans manager publiek-private samenwerking bij het Nationaal Cyber Security Centrum.

Volker Manuth - Hoogleraar kunstgeschiedenis bij de Radboud Universiteit, lid van het bestuur van de landelijke Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis, lid van de redactie van Oud Holland, lid van het College van Adviseurs van de Vereniging Rembrandt en lid van de redactie van het Bulletin Rijksmuseum.

Wietze Reehoorn - Member of the Board of Directors of National Bank of Greece, chairman Supervisory Board of MUFG Bank (Europe), member Supervisory Board of Anthos Private Wealth Management, lid RvT Rijksuniversiteit Groningen, voorzitter RvT TopsportCommunity, bestuurslid Abe Bonnemastichting, directeur/lid financiële commissie Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

Thérèse van Schie (tot medio december 2021) - Voorheen marketingdirecteur Unilever ICI, directeur Amsterdams Uitburo; thans eigen adviespraktijk, bestuurslid Vereniging Rembrandt, lid Raad van Toezicht Openbare Bibliotheken Amsterdam, lid Raad van Toezicht (Auditcommissie) CITO, regent Oude Katholieke Armen Kantoor, voorzitter Raad van Commissarissen De STIHO groep, voorzitter Raad van Toezicht Dance4life.

Marie Hélène Cornips (vanaf juni 2021) - Voorheen algemeen directeur Fonds 21; thans oa. voorzitter Wertheimer Stichting.

Sheila Sitalsing (vanaf juni 2021) - Nieuwscolumnist De Volkskrant, journalist, schrijver, columnist, presentator, lid RvT Stichting Lezen en Schrijven, bestuurslid (penningmeester) Stichting Haarlems Stimuleringsfonds Lokale Journalistiek, journalist-lid Raad voor de Journalistiek.

Monique Steijns (vanaf juni 2021) - Wetenschappelijk medewerker Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), voorzitter bestuur Nederlands Juristen Comité voor de mensenrechten (NJCM), bestuurslid Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam (SLAA), bestuurslid Studio Dries Verhoeven, bestuurslid Stichting Niet Normaal.

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen vergoeding voor hun werkzaamheden. In de Raad van Toezicht zijn de volgende expertises vertegenwoordigd:

- managementervaring op directieniveau;
- financiële en fiscale deskundigheid;
- kennis van marketing, fondsenwerving en sponsoring;
- ervaring in politiek en openbaar bestuur;
- deskundigheid op artistiek en kunsthistorisch terrein;
- risicomanagement.

De stichting heeft geen winstoogmerk: eventuele exploitatieoverschotten worden toegevoegd aan het eigen vermogen van het museum. Voor het toezicht op de financiën heeft de Raad van Toezicht een Auditcommissie ingesteld. De externe controle van de jaarrekening geschiedt door een externe accountant, die zowel aan de directeur-bestuurder als aan de Raad van Toezicht rapporteert.

De Raad van Toezicht en de Auditcommissie vergaderen (minimaal) vier keer per jaar, hetgeen schriftelijk wordt vastgelegd. Eenmaal per jaar bespreekt de Raad van Toezicht het eigen functioneren van de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht heeft een rooster van aftreden opgesteld, rekening houdend met het gegeven dat niet te veel leden tegelijk aftreden. Om een onafhankelijke en zelfstandige positie van de stichting te kunnen waarborgen, mogen in de Raad van Toezicht geen personen zitting hebben die een bestuurlijke binding hebben met de gemeente Haarlem. Verder neemt een

lid van de Raad van Toezicht geen deel aan discussies waarin sprake is van een tegenstrijdig belang. Eenmaal per jaar heeft de voorzitter van de Raad van Toezicht (of een ander lid van de Raad van Toezicht namens de voorzitter) een gesprek met de Ondernemingsraad van het museum. De Raad van Toezicht benoemt de externe accountant.

In het verslagjaar waren er zes vergaderingen van de Raad van Toezicht, naast de vele informele contacten van leden onderling en met de directie. Door het aangekondigde vertrek van Ann Demeester is de Raad van Toezicht intensiever betrokken geweest bij het werven van een nieuwe directeur. Dit proces is eind 2021 positief afgerond met de voorgenomen aanstelling van Lidewij de Koekoek per 1 maart 2022. Door deze directiewissel is ook intensiever contact geweest tussen de Raad van Toezicht, de directie, het managementteam en de ondernemingsraad.

AUDITCOMMISSIE

De Auditcommissie is, onder verantwoordelijkheid van de Raad van Toezicht, belast met twee zaken:

- het houden van toezicht op de financiële gang van zaken binnen de stichting in het algemeen
- de toetsing van de werking van de administratieve organisatie, in het bijzonder de betalingsorganisatie en de planning en control cyclus.

De Auditcommissie bestaat uit Wietze Reehoorn (voorzitter) en Bartout Gieben. De Auditcommissie koppelt de inhoud van de vergaderingen terug aan de Raad van Toezicht, waar nodig voorzien van een advies.

In 2021 heeft de Auditcommissie er op toegezien dat de interne controlesystemen werden nageleefd. Dit boekjaar vroeg wederom om een bijzonder intensieve rol van de commissie vanwege de urgente financiële positie van het Frans Hals Museum door de niet-goedgekeurde en niet-sluitende exploitatiebegroting, in combinatie met het beperkte weerstandsvermogen. Daarbij zette de coronacrisis en de daarmee gepaarde (gedeeltelijke) lockdowns, net als bij veel andere organisaties, de financiële huishouding van geheel op zijn kop. In 2021 heeft zeven keer overleg plaatsgevonden tussen de Auditcommissie en de directie.

RAAD VAN ADVIES

De Raad van Advies is in 2021 één keer (digitaal) bijeengekomen en wel op 13 oktober. De Raad van

Advies van de Stichting Frans Hals Museum was in 2021 als volgt samengesteld:

Jack Bakker

Dirk Beljaarts

Jurgen Bey

Willem Bijleveld

Aveline de Bruin

Joris van Dijk

Tom Dorresteyn

Frank Houben

Thomas Leysen

Ingrid van de Maegdenberg

Erik de Muinck-Keizer

Tanja Nagel

Simon Reinink

Ciel Stevens-Meeuwis

Rob Vellekoop

Bartjan Zoetmulder

CODE DIVERSITEIT & INCLUSIE

Gericht op Code Diversiteit & Inclusie heeft het museum in 2021 stappen gezet tot verbetering, onder andere in het kader van het project *Musea Bekennen Kleur* waar het Frans Hals Museum initiatiefnemer van is. Er is een plan van aanpak opgesteld en gestart met de uitvoering daarvan. Het plan van aanpak is binnen *Musea Bekennen Kleur* gedeeld en van feedback voorzien. Samen met een door Mala Paltoe uitgevoerd onderzoek is deze feedback verwerkt tot een vernieuwd plan van aanpak. In 2022 zal de uitvoering hiervan starten. De activiteiten uit het plan richten zich op de korte termijn met name op de pijlers personeel en publiek. De andere pijlers (programma en partners) zullen daaruit volgen. Om bewustwording voor diversiteit en inclusie te vergroten is in november een langere medewerkersbijeenkomst gehouden over dit onderwerp. Er is besloten om begin 2022 een nulmeting binnen de organisatie over dit thema uit te voeren.

FAIR PRACTICE CODE

Medewerkers van het Frans Hals Museum worden gehonoreerd volgens de CAO Gemeenten. Deze CAO is met de verzelfstandiging van het museum in 2009 ook bij de Stichting Frans Hals Museum doorgevoerd. Het is echter noodzaak om te kunnen werken met een CAO die bij een museum past, die aansluit bij de specifieke werking en de daarbij behorende functieomschrijvingen van een museum. Daarom is eind 2021 begonnen met onderhandelingen met de vakbonden om over te gaan op de Museum CAO.

Naar verwachting zal het museum deze overgang medio 2022 kunnen realiseren.

Naast de overgang naar een nieuwe CAO is het museum ook in gesprek met de vakbonden en de ondernemingsraad over het intrekken van de B3-status (eigenrisicodragers voor de WW-uitkering) en het vrijwillig toetreden tot pensioenfondsen ABP. Eind 2021 is hiervoor gezamenlijk een aanvraag ingediend.

Om overwerk te compenseren hanteert het museum een systeem van 'tijd voor tijd', dit wordt zorgvuldig geregistreerd en gemonitord in een digitaal systeem. Het personeel kan gebruikmaken van scholings- en coachingsmogelijkheden.

Voor de honorering van kunstenaars volgt het Frans Hals Museum de richtlijn die ook door het Mondriaan Fonds wordt voorgeschreven. Het museum heeft deze richtlijn ondertekend. Voor de flexibele inhuur van medewerkers voor Hospitality & Beveiliging werken we met een aantal vaste partners, waaronder Hôtes Culture en Ervaren Jaren. Museumdocenten worden eveneens ingehuurd bij Hôtes Culture. ZZP'ers werken volgens een overeenkomst van opdracht. Het uurtarief van de ZZP'ers wordt zoveel mogelijk in lijn gebracht met de functieschalen uit de CAO, waarbij een opslag wordt gehanteerd van om en nabij 30%. Voor ZZP'ers geldt dat de uren die conform afspraak gemaakt worden, ook allemaal worden uitbetaald. Het Frans Hals Museum werkt soms ook met vooraf vastgestelde vergoedingen voor een helder gedefinieerde opdracht (zoals het uitwerken van een tentoonstellingsconcept).

ONDERNEMINGSRAAD

Frans Hals Museum heeft sinds 2020 een ondernemingsraad en had daarvoor een personeelsvertegenwoordiging (PVT). De ondernemingsraad vergadert vier keer per jaar met de directie en minimaal een keer per jaar met de voorzitter van de Raad van Toezicht en de directie. In 2021 hebben mede in het kader van een nieuw aan te stellen zakelijk directeur en een algemeen directeur meer besprekingen plaatsgevonden. De ondernemingsraad heeft instemming gegeven voor de per 1-1-2022 voorgenomen organisatiewijziging, waarbij de afdelingen Collecties en Productie Tentoonstellingen zijn samengevoegd. Daarnaast is positief advies gegeven voor de aanstelling van de zakelijk directeur Paul Stork per 1-6-2021 en eveneens voor de aanstelling van de algemeen directeur Lidewij de Koekkoek per 1-3-2022.

VERENIGING VAN VRIENDEN VAN HET FRANS HALS MUSEUM

In een jaar waarin corona domineerde, heeft een ieder opnieuw ervaren hoe belangrijk vriendschap is. De Vereniging van Vrienden van het Frans Hals Museum is er trots op dat ze in dit moeilijke jaar met ruim 1.130 leden, waaronder een flink aantal vrijwilligers, tot steun is geweest voor het museum.

De daling in winkelinkomsten was proportioneel met het lagere aantal bezoekers aan het museum, wat uiteraard samenhangt met de periodes van gedwongen sluiting. De opbrengsten uit lidmaatschappen zijn in 2021 nagenoeg gelijk gebleven, omdat de daling van het aantal leden is afgevlakt en er gul is gedoneerd.

Gelukkig blijft de financiële positie van de vereniging sterk en kon het museum ook dit jaar worden ondersteund met schenkingen en met bijdragen aan tentoonstellingen. De Vrienden zijn trots en blij ruim € 180.000,- aan het museum te hebben kunnen doneren. Het betrof bijdragen aan:

- tentoonstelling *Museum in Bloei*
- bijdrage aankoop Patricia Kaersenhout
- restauratie plafondstukken voor de -tentoonstelling *Thuis bij Jordaens*
- educatief programma bij de tentoonstellingsserie *Kunst van Kritiek*
- collectieaankopen hedendaagse kunst
- aankoop schilderij Dirck Hals / Dirck van Delen.

Het organiseren van lezingen en excursies werd ook in 2021 gehinderd door coronamaatregelen. Toch hebben vele actieve leden zich op vrijwillige basis ingezet voor het museum en de Vriendenvereniging:

- Een groep van 45 enthousiaste Vrienden draagt zorg voor de museumwinkel. De winkelcommissie coördineert de in- en verkoop, vrijwilligersinzet

en afstemming met het museum. In 2021 heeft Claartje Wijkhuizen-Ruha afscheid genomen van het bestuur om de extra zorg en aandacht te kunnen bieden die haar vriendenkring behoeft. Noor Eyken, Marianne Hartmann, Ank van Meggelen en Elly Uenk sturen nu gezamenlijk de winkel aan.

- Het is Marja Ploeger en het team van Artetcetera gelukt om een aanzienlijk deel van de volle kalender van Vriendenactiviteiten te laten doorgaan: online lezingen over de Schuttersstukken, *Thuis bij Jordaens*, Montmartre en onlangs: het koloniaal verleden van Haarlem. We verheugen ons op een nieuw jaar waarin we weer in het museum bij elkaar kunnen komen. De Soireecommissie, bestaande uit Marjan Bijkersma, Emilie Dries, Anke Knottenbelt, Marja Ploeger en Marjo Pompen staat in de startblokken om dit jaar een extra mooie avond te organiseren.
- De Roemers vierden hun eerste lustrum met een lustrumdiner in de binnentuin van het museum. Een fantastische en sfeervolle avond opgeluisterd met livemuziek, groepsrondleidingen binnen en buiten het museum en heerlijke hapjes. Daarnaast hebben de Roemers, samen met het team van het museum, een begin gemaakt met de Vriendenwervingsacties. Eerste uiting daarvan is het initiatief 'Geef Vriendschap Cadeau'.

- Maartje Blans heeft afscheid genomen van de Roemercommissie. Wij zijn haar dankbaar voor haar inzet, met name haar kunstenaarsoog voor de artistieke inhoud van onze activiteiten. Zo heeft Maartje ons ertoe aangezet om meer kunstzinningheid en diversiteit in onze vereniging te brengen. De Roemercommissie bestaat nu uit Jolien Posthumus (voorzitter), Henk Pieter van Asselt, Alette Bastiaansen, David Lette, Rosemarij Schotte en Caroline de Vries.
- Vip's Bloementeam, onder leiding van Vibeke Struben en Anna Mélissant, heeft in de periodes dat het museum open was steeds gezorgd voor een feestelijke museumentree.
- De Kascommissie, bestaande uit Hein Coops en Michiel Jensma, toetste het financiële beleid en gaf een goedkeurende verklaring.
- Met de Denktank, bestaande uit Esther Brassier en Faridah Azimullah, werd in dialoog met directeur Ann Demeester gekeken naar manieren waarop het museum - en cultuur in het algemeen - op lange termijn meerwaarde biedt aan de stad Haarlem.

- Michiel Kramer volgde Esther Kwaks op als Secretaris. De vereniging dankt Esther voor de doortastende en praktische wijze waarop zij verbeteringen doorvoerde en problemen oploste. De administratie van de vereniging is dankzij haar gemoderniseerd en nauw verbonden met die van het museum. Onmisbare kracht op de achtergrond hierbij was ook dit jaar Helga de Vries.

Het Bestuur kwam in 2021 vijf keer in vergadering bijeen. Belangrijkste onderwerpen waren: de organisatie van coronaproof ledenactiviteiten, de werving van nieuwe leden, de financiële en niet-financiële steun aan het museum, opvolging bestuurs- en commissieleden, en de ledenadministratie waaronder koppeling van het ledenbestand aan het boekhoudsysteem.

Op 6 april 2021 is de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering gehouden in digitale vorm. In het vierde kwartaal bespraken directie van het museum en bestuur van de vereniging in een aantal sessies de activiteitenkalender voor 2022 en de aanvraag voor donaties.

De Vereniging van Vrienden van het Frans Hals Museum dankt alle vrijwilligers en het team van het museum. We missen het persoonlijk contact van onze Vrienden en hopen elkaar, evenals al het moois en inspirerends dat het Frans Hals Museum te bieden heeft, weer snel live te mogen zien.

Het bestuur van de vereniging van Vrienden van het Frans Hals Museum

Cees van Buchem (voorzitter)

Piet-Hein Timp (penningmeester)

Michiel Kramer (secretaris)

Claartje Wijkhuizen-Ruha (winkelcommissie)

Marja Ploeger (activiteitencommissie)

TOELICHTING BIJ DE SAMENGEVATTE JAARREKENING

GRONDSLAGEN BIJ DE JAARREKENING

De jaarrekening van de Stichting Frans Hals Museum is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaglegging voor organisaties zonder winststreven, zoals vastgelegd in richtlijn RJ 640 Organisaties zonder winststreven. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva worden over het algemeen opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop deze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover deze op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen welke hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen en indien deze voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

FINANCIËEL VERSLAG

BALANS PER 31 DECEMBER 2021

(bedragen in euro's; na verwerking resultaat)

	31 december 2021	31 december 2020
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Website	0	30.492
	0	30.492
Materiële vaste activa		
Machines, apparatuur en installaties	414.738	415.872
Verbouwingen	179.746	214.834
	594.484	630.706
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorraden		
Vorraad catalogi en museumkaarten	48.921	41.068
	48.921	41.068
Vorderingen		
Vorderingen	552.831	357.599
Belastingen en premies	204.989	30.904
Overlopende activa	60.379	63.081
	818.199	451.584
Liquide middelen		
Totaal liquide middelen	5.118.859	5.065.988
	5.118.859	5.065.988
TOTAAL ACTIVA	6.580.463	6.219.838

VERVOLG BALANS PER 31 DECEMBER 2021

(bedragen in euro's; na verwerking resultaat)

	31 december 2021	31 december 2020
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve	466.902	178.356
Bestemmingsreserve corona	880.991	880.991
Bestemmingsfonds expertisecentrum	243.127	243.127
Bestemmingsfonds Beminnaers	201.080	132.080
Bestemmingsfonds Ornstein	0	25.000
	1.792.100	1.459.554
AANKOOPFONDSEN		
Fonds heer en mevrouw De Man	607.187	607.187
Aankoop- en restauratiefonds	12.188	12.188
Fonds erven J.G. Boegschoten	414.934	414.934
	1.034.309	1.034.309
VOORZIENINGEN		
Voorziening jubilea	23.631	20.457
Voorziening voormalig personeel	320.759	376.386
	344.390	396.843
KORTLOPENDE SCHULDEN		
Schulden aan leveranciers	511.826	419.869
Belastingen en premies	97.843	206.039
Vooruitontvangen subsidie	2.319.722	2.172.743
Overige schulden	245.723	219.436
Overlopende passiva	234.550	311.045
	3.409.664	3.329.132
TOTAAL PASSIVA	6.580.463	6.219.838

EXPLOITATIEREKENING 2021

(bedragen in euro's)

	2021 RESULTAAT	2021 BEGROTING	2020 RESULTAAT
BATEN			
Directe opbrengsten	435.769	576.898	466.589
Bijdrage aankopen	1.042.839	87.500	88.750
Bijdragen activiteiten en tentoonstellingen	741.191	1.017.500	566.393
Indirecte opbrengsten	28.133	45.504	16.787
Totale opbrengsten	2.247.932	1.727.402	1.138.519
BIS-subsidie	125.433	250.000	0
Subsidie gemeente Haarlem			
Exploitatiebijdrage	2.906.864	2.945.133	2.547.131
Incidentele subsidie	0	0	0
Bijdrage huur en onderhoud	429.954	482.954	633.009
Matchingbijdrage gemeente Haarlem	0	0	286.990
Totaal subsidie	3.336.818	3.428.087	3.467.130
Steunmaatregelen en subsidies			
TVL	369.136	0	0
Gemeente Haarlem Coronasteun Toegangsbewijzen	10.745	0	0
OCW-Coronasteun 2e tranche	97.900	0	0
OCW-Coronasteun 4e tranche	29.700	0	0
TOGS	0	0	4.000
Matchingsbijdrage Mondriaan Fonds	0	0	754.869
Kickstart Cultuurfonds	0	0	50.000
Totaal Steunmaatregelen en subsidies	507.481	0	808.869
TOTALE BATEN	6.217.664	5.405.489	5.414.518

VERVOLG EXPLOITATIEREKENING 2021

(bedragen in euro's)

	2021 RESULTAAT	2021 BEGROTING	2020 RESULTAAT
LASTEN			
Salarislasten en inhuur	2.675.526	3.552.396	2.966.267
Afschrijvingen	212.507	297.894	207.169
Huisvestingskosten	687.127	863.931	526.655
Aankopen	1.100.034	97.500	88.285
Collectiefunctie	200.597	292.000	215.451
Tentoonstellingen en bijzondere activiteiten	371.243	640.000	230.882
BIS: Gezichten van Noord-Holland	125.443	316.000	0
Publiciteit	203.328	208.000	189.788
Algemene kosten	301.118	333.000	249.261
TOTALE LASTEN	5.876.923	6.600.721	4.673.758
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	340.741	-1.195.232	740.760
Saldo rentebaten/-lasten	-21.218	0	-169
Bijzondere baten	13.023	50.000	350.000
Exploitatieresultaat	332.546	-1.145.232	1.090.591
RESULTAATBESTEMMING			
Mutatie Bestemmingsfonds Beminnaers	69.000	0	64.780
Onttrokken aan Aankoopfonds Boegschoten	0	0	-1.691
Mutatie Bestemmingsfonds Ornstein	-25.000	0	25.000
Mutatie Bestemmingsreserve Corona	0	0	880.991
Toegevoegd aan de Algemene reserve	288.546	-1.145.232	121.511
	332.546	-1.145.232	1.090.591

EXPLOITATIEREKENING 2021

TOELICHTING BESTEDING GELDEN VRIENDENLOTERIJ

De jaarlijkse bijdrage van de VriendenLoterij is in 2021 besteed aan tentoonstellingen en kunstankopen. De bestedingsruimte bedroeg €314.500 en bestond uit de bijdrage 2021 (€200.000) en €114.500 nog te besteden gelden 2020. De bestedingen bedragen €230.288, de resterende bestedingsruimte (€84.212) zal in 2022 besteed worden.

TENTOONSTELLINGEN		
	<i>Thuis bij Jordaens</i>	95.000
	<i>Who is she</i>	41.288
	<i>Boring festival</i>	11.000
	<i>Kunstaankopen</i>	83.000
		230.288
	Bijdrage voor 2021	200.000
	Bijdrage vanuit 2020	114.500
	TOEGEKENDE BIJDRAGE VL IN 2021	314.500
	BIJDRAGE NAAR 2022	84.212

TOELICHTING WET NORMERING TOPINKOMENS

(bedragen in euro's)

Gegevens 2021		
	A.I.A. DEMEESTER	P.J. STORK
Functiegegevens	Directeur	Zakelijk Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31/12	01/06 - 31/12
Deeltijdfactor in fte	1	0,89
Dienstbetrekking	ja	ja
BEZOLDIGING		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	111.731	46.456
Beloningen betaalbaar op termijn	20.374	8.518
Subtotaal	132.105	54.974
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	209.000	108.372
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	132.105	54.974
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2020		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	107.251	11.835
Beloningen betaalbaar op termijn	19.075	2.036
Subtotaal	126.326	13.871
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	30.150
Totale bezoldiging 2020	126.326	13.871

Colofon

© Frans Hals Museum, 2022

Redactie:

Sarah van Bodegraven

Michelle Roos

Ontwerp:

KesselsKramer

Arnold Massar

Fotoverantwoording:

Arno Stevens

Charlott Markus

Gert Jan van Rooij

Mo Schalkx

Sam Eye Am

Stefan Rustenburg

Tom Haartsen

en anderen

Frans Hals Museum is partner van:

VRIENDENLOTERIJ **HRLEM**